

KULTÚRA

ROČNÍK XI. – č. 17

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

8. OKTÓBRA 2008

Vydáva Factum bonum, s. r. o. • Šéfredaktor Teodor Križka • Redakcia: Sološnická 41, 841 05 Bratislava, Tel./fax: 654 12 388 • e-mail: redakcia@kultura-fb.sk • Cena 29 Sk • 0,93 €

Snímka: archív

Len teraz sme smútili za 14 ľuďmi, ktorí zahynuli v autobuse v Chorvátsku. Mali sme dokonca štátny smútok. Nedávno sme smútili za 42 vojakmi, ktorí zahynuli v lietadle, keď sa vracali domov z misie. Dali sme im postaviť v Maďarsku pomník. Je to naozaj pekné spomenúť si na zomrelých. Ale nie je pekné nechať zabíjať nevinné deti. Denne! Nie 10, nie 14 ako v Chorvátsku, nie 42 ako vojakov, ani nie 420, ale 14 200, teda denne 45 detí sa nenarodí! Ešte raz - denne zabijeme na Slovensku 45 detí! A to si hovoríme ľuďia? My všetci sme za to zodpovední. Ešte pred sto rokmi mohol pán sedliaka voľne zabiť, kedy sa mu zachcelo. Dnes je to vražda a musí ísť do väzenia. Spoločnosť urobila predsa úžasný vývoj. Ale nemôžeme sa zastaviť. Zabíjať svoje nenarodené deti je zločin. Veď aký je to rozdiel, či niekto zabije 35 ročného, 20 ročného, 10 ročného alebo 5 ročného človeka? Podľa zákona žiadny. Aj ročného aj novorodenca zabiť je podľa zákona vražda. A 6 mesiacov predtým - to je nič. Je to normálne? O tomto je to všetko. O poľudštení tejto spoločnosti.

Čo nám hovorí veda na počiatok ľudského života? Nový život vzniká počatím - teda splynutím otcovskej a materskej pohlavnej bunky a

Holokaust nenarodených

PETER GABURA

vytvorením blastocysty. Ľudský plod je človekom od počatia. Tehotná žena nikdy nehovorí o embryu alebo o plode pod svojím srdcom. Vždy len o dieťati. Prenatálne dieťa nie je navyše nejakým pasívnym partnerom v tehotenstve, ale veľmi aktívnym a vnímavým „pasažierom v maternici“. Vedie s matkou neprestajný dialóg na rôznych úrovniach - fyziologickej, psychologickú, duchovnej aj sociálnej. Rád používam informácie z rozhovoru, ktorý pred časom bol uverejnený v denníku Pravda s pánom Prof. MUDr. PhD. Peter G. Fedor-Freyberghom, DrSc. - gynekológom, pôrodníkom, psychológom a psychiatrom:

„K správne pochopeniu vývoja nenarodeného dieťaťa je veľmi dôležité pochopiť priebeh komunikácie. Spočiatku ide o biochemické signály a zmyslovú komunikáciu, neskôr aj psychickú interakciu na nevedomej či podvedomej úrovni. Jedná sa o rôzne podprahové signály. Napríklad želania matky a otca mať syna sa dostávajú týmito cestami aj k prenatálnemu dieťaťu. A ono to cíti, a keď sa narodí ako dievča, môže mať z toho traumy, lebo „vie“, že mala byť chlapcom. Nie je vylúčené, že to má vplyv dokonca na sexuálnu identitu. Prenatálne dieťa v maternici sa učí. Keby sa neučilo, tak by neprežilo. Prenatálne obdobie totiž nepredstavuje pre dieťa len obdobie rastu, ale aj čas adaptácie.

(Pokračovanie na 4. strane)

V spoločenskom a politickom kontexte sa zvyknú chyby, ba i zločiny prehliadať. Vyťahujú sa iba účelovo, ak slúžia ako baranidlo na brány pevnosti protivníka. Ale v univerzálnom, ontologickom zmysle tomu tak nie je. Omyly a zločiny trvajú a majú svoje konzekvencie. No hovorte to ľuďom, ktorí sa nechali oslepiť ľžou, že svet je len akosi materiálnou hračkou, že v ňom jediným vedomím je ľudské vedomie, a teda človek je boh, on určuje mieru hodnôt, on je mierou užitočnosti a škodlivosti, on je kritériom morálky.

Ale život plynie a potvrdzuje i pomátenosť osvietencko-materialistického pohľadu na súčasnú. Väčšina síce ešte zotrvačne pokračuje v omyloch, no lísky na strome sa už hýbu, iný

Transcendencia

viny

TEODOR KRIŽKA

viator prichádza. Ľudstvo si prouto buď uvedomí, že musí uznať autoritu, ktorá ho presahuje, alebo sa utopí v rašelinisku vlastných pochybení. Alebo si uvedomí, že neboli chybou len plošné meliorizácie, ktoré sa uskutočňovali i v USA, nielen v našom priestore, no chybou je i zanedbávanie ekológie ducha, alebo si tragické obdobia dejín zopakujeme nanovo, lenže už s použitím a vyspelejších technológií a sofistikovanejších metód.

Kedysi, pred rokmi, sme uverejnili filozofickú úvahu (tuším) s názvom Politický program slovenského národa. Autorka v ňom so stoickým pokojom poukázala práve na transcenciu viny. Na súvislosť medzi minulosťou a budúcnosťou, medzi projektovaním budúceho štastia a prosperity a odčinením minulých vín. V tejto súvislosti nám médiá od rána do večera pripomínajú holokaust židov počas hitlerovského nacionálneho socializmu. Áno, bol to obľudný zločin. Riešiť akýkoľvek problém fyzickou likvidáciou skupiny obyvateľstva je prouto neprípustné, lebo je to útok na samu podstatu zmyslu ľudskej existencie. Ale rovnako neprípustné je jedným zločinom zastierať iné, ktoré ešte trvajú, ba takpovediac naberajú na obrátkach. Mám na mysli holokaust nenarodených detí.

Nebudem uvádzať absurdnosť, že investujeme miliardy do budovania nemocníc a zachraňujeme každého človeka bez výberu, či je spoločensky hodnotný, či ani nie, či sa mu úraz stal v práci, alebo si ho spôsobil sám svojou nedbanlivosťou, či nebudaj pohrdaním vlastným životom, a na druhej strane považujeme za samozrejmosť želané potraty, ktoré médiá kladú na úroveň ústnej hygieny. Nech si myslí kto chce, čo chce, je to zločin. Je to dôkaz barbarizácie tzv. moderného človeka. Je to znak otupenie individuálneho i spoločenského svedomia a potreba veľa dôkazov na to, že každé otupenie vedomia a svedomia má za následok úpadok a katastrofu bez ohľadu, či nastúpi hneď, alebo až s odstupom času.

(Pokračovanie na 2. strane)

www.kultura-fb.sk

Šermovanie slovenským strašidlom antisemitizmu je tradičným klíšé, ktoré sa opakuje vždy, keď sa bojovníkom svetoobčianstva javí, že čosi sa neuberá podľa žiaduceho scenára: Nie je totiž nič ľahšie, než osočenie z antisemitickej nenávisti a ty, občan, dokazuj opak. Súčasný dianie na Slovensku nie je v podstate nič nové, ani originálne. Podobné protislovenské ťaženia sa po zmene režimu v roku 1989 opakovali vždy, keď sa javilo účelné slovenskú scénu zahnať do slepej uličky a ešte lepšie k míru, všetko pod kepienkou tolerancie.

So záujmom som si prečítal text bojovej lode tohto regimentu tolerancie, periodika SME z 6. septembra 2008. V článku „Je výhodnejšie o antisemitizme vôbec nehovoriť“ Monika Tódová uvádza, že Mečiar mal okolo seba ľudí ako Hofbauer, ktorí mali hrozné výroky. Nemám ani tušenie, kto je autorka tejto perly ducha na adresu mojej osoby, nikdy som s touto osobou neprišiel do akéhokoľvek kontaktu, a preto škoda, že moje údajné hrozné výroky neuviedla, nech sa o nich aspoň takouto formou čo-to dozviem. Takýmto spôsobom je totiž možné osočiť kohokoľvek z čohokoľvek. Podobá sa to na hádzanie lajny spoza rohu!

„Skvostnú“ tému antisemitizmu odštartovala krátko po „nežnej revolúcii“ nezabudnuteľná veľvyslankyňa Václava Havla Rita Klímová, ktorá v hlavnom meste USA osočila len tak pre nič za nič všetkých päť miliónov Slovákov z antisemitizmu, a to nie zo štandardného, ale rovno genetického. Bola to jednoducho veľkorysá ohadzovačka spoza rohu na všetkých Slovákov a nešťácala čas malichernosťami z dielne rasistickej protislovenskej genetiky.

Slečne Monike (či pani?) si dovoľím poznamenať, že ako žurnalista som držiteľom dvoch vysokých žurnalistických vyznamení, zo Slovenska aj zo zahraničia. Dovoľím si pripomenúť aj moje členstvo v Committee To Protect Journalist, Ny, USA.

Šermovanie osobou Fedora Gála, ako argumentom slovenského antisemitizmu je nedôstojnou redakčnou špinavosťou voči jeho osobe! Jeho židovský pôvod nebol nikomu z VPN ani v okolí na prekážku a viem, o čom hovorím, veď som sa dosť dlhý čas pohyboval v jeho blízkosti. Problém bol iný. Fedor Gál ako intelektuál mal málo šťastnú ruku pri výbere osôb vo vedení Verejnosti proti násiliu, ktorých zväčša chýbali riadiace a organizačné skúsenosti z vrcholovej sféry v politike, vlády, či z chodu hlavného mesta, ich nápady sa nezriedka blížili návrhom Hurvínka pri vedení vojny; avšak všetky omyly a nedostatky boli pripisované jeho osobe. V takejto klíme Koordináčného centra KC VPN si začalo osvojovať diktátorské maniere, strácalo dôveru svojich členov i občanov servílnym akceptovaním všetkých inštrukcií z Hradčan voči Slovensku a Slovákom robilo reprízu benešizmu a novotizmu, označujúc oprávnené slovenské ambície za nacionalizmus, návrat k fašizmu, ľudáctvu. Občania začali byť selektovaní na tzv. slušných a na tých ostatných, kým z Hradčan, aj z KC VPN, začalo šermovanie toleranciou, ktorá však v skutočnosti bola havlovskou protislovenskou intoleranciou! VPN si takto vykopalo politický hrob, Fedor Gál abdikoval a následne dezertoval k svojmu vodcovi V. H. do Prahy, kým členská základňa VPN vsiakala do subjektov s blízkymi názormi vo veci odmietania slovenskej zvrchovanosti a štátnosti, hanobenia slovenskej histórie, prítomnosti aj budúcnosti, vlády, či vlastne čohokoľvek. Hlavné pozície bývalých členov rozpadnutej VPN sa však tradične nachádzali vo finančnej sfére, v printových i elektronických spravodajských médiách a v reklamných agentúrach. Tak vznikol ucelený blok dezinformácií a očierňovania Slovenska za hojnej finančnej pomoci kruhov zo zahraničia, ktoré sa nevedeli vyrovnávať so samostatnou štátnosťou Slovenska, teda akýchsi národnostných bezdomovcov nenávidiacich štát, v ktorom žijú. Je to ojedinelý jav v Európe a, žiaľ, pretrvávajú dodnes.

Protislovenské lži
a nenávisť bez hraníc!

Takto sa dá charakterizovať biedny tendenčný článok v SME zo 6. septembra „Žid tu vždy bol nepriateľ“, v kto-

rom jeho autorka silou-mocou usiluje o vnútenie svojho obmedzeného pohľadu údajnej slovenskej protizidovskej nenávistnosti, ktorá podľa nej po viac ako dvoch tisícročiach súvisí predovšetkým s náboženstvom. Je prekvapujúce, že hlúposť takéhoto kalibru pochádza z dielne pracovníčky inštitúcie, ktorá hrdó nesie označenie „Slovenská akadémia vied“. Podľa toho, čo táto inštitúcia prostredníctvom svojich nie zle honorovaných pracovníkov produkuje, nemá nič spoločné ani so Slovenskom, ani s vedou.

Zdá sa totiž nepravdepodobné, že by táto inštitúcia nedisponovala dostatočnou

Opotrebovaný buzogán nad našimi hlavami...

faktografickou literatúrou, a že by jej pracovití insitní vedátori boli odkázaní na svoju vlastnú tvorbu. V SAV vari niet výbornej publikácie Paula Lendvaya o tisícročí osídľovania Karpatskej kotliny, ktorá vecne, nezaujato a vyčerpávajúco popisuje migráciu Židov z východnej Haliče do Uhorska a okolnosti ich následného domestikovania v tomto mnohonárodnostnom kotli, v ktorom Maďari tvorili prekvapujúco národnostnú menšinu, ktorej veľkopanské maniere handicapovali rast a rozvoj vlastnej ríše?!

Príchod Židov a ich prihlásenie sa k maďarstvu uhorská vláda ochotne akceptovala a následne ocenila privilegovanosťou ich zaradenia do spoločnosti uprednostňovaním pri poskytovaní oprávnení na finančné ústavy, udeľovanie licencií na obchody, hostince, výrobnú sféru, no aj na vedúce miesta v územnej správe aj v štátnej správe a v školstve. Dôsledky tohto boli pre slovenských obyvateľov „Hornej zeme“, čiže dnešného Slovenska, no aj „Dolnej zeme“, čiže dnešného Maďarska, „katastrofálne“. To však maďarsko-uhorskú vládu nezaujímalo, veď išlo iba o „butatótov“, ktorí navyše podľa nej boli „nememberi“.

Brutálne etnické vyhladzovanie Slovákov násilnou maďarizáciou malo za cieľ rast počtu „Maďarov“ v Uhorsku a v tomto procese privilegovaní migranti z Haliče mali voľnú ruku a uhorská vládna moc pohodlne leňošila za touto zástenou. Pauperizácia Slovákov na území ich rodnej vlasti bola bezhraničná, čo v Budapešti nikoho nezaujímalo, práve naopak, bolo to žiaduce pre uvoľňovanie pôdy v prospech vládnucich kruhov a ich lokajov.

Zbedačovanie šírením alkoholizmu, bezhraničnej chamtivéj užery, vyhánania sedliackych rodín exekúciami, násilné deportovanie slovenských detí od ich slovenských rodičov do maďarských gazdovstiev ako bezplatných detských otrokov na ťažké práce, vynútené práce slovenských dievčat, údajne ako slúžok na cudzích gazdovstvách slúžiacich aj ich gazdom a ich pubertálnym synom, boli hanbou a ponižením slovenských rodín aj obcí v takýchto podmienkach národnostného, hospodárskeho i ľudského devastovania.

Tieto fakty sa historickým ústavom obchádzajú, ako keby ich nikdy nebolo a pokiaľ sa tieto archívy otvorila, tak sa hneď spustí pokrik o antisemitizme, rasizme, či inom - izme! Takže kto tu bol agresívnym utláčateľom, a kto bol jeho obeťou?! Či podľa mysliteliek zo SAV, či z Historického ústavu, alebo z Ústavu štátu a práva bolo a je reálne možné a neobiditeľne bezpodmienečné, aby obeť utlaku a zbedačovania milovali svojich utláčateľov a mali voči nim trvalé a hlboké pozitívne vzťahy, dokonca trvalo, za každých podmienok a okolností a pokiaľ to tak nie je, tak je to dôkaz o rasizme a antisemitizme. Aké prosté!

Neslovákmi tak
a toľko preklínaný
Andrej Hlinka

Slováci ani v temnom dusne maďarsko-uhorského žalára národov sa nepoddávali a mali svojich obrancov a vý-

razné pronárodné osobnosti. Za organizovania Andrejom Hlinkom proti bezuzdnej užere zakladali veľmi úspešné gazdovské potravinárske a úverové spolky a boj proti alkoholizmu viedli podobne úspešne Andrejom Hlinkom zakladané gazdovské spolky striedlivosti. O ich účinnej úspešnosti najviac svedčí zúrivy odpor úžerníkov a krčmárov, ktorí neváhali privolať na pomoc maďarských žandárov strieľajúcich do zhromaždených gazdov-sediakov. Samotný Hlinka za svoju pronárodnú činnosť bol perzekvovaný, súdený, väznený, šikanovaný maďarskou cirkevnou vrchnosťou, avšak nikdy nebol zlomený

a zo svojho presvedčenia od práce pre Slovákov a Slovensko necúvol nikdy!

Zánikom a rozpadom monarchie Hlinka medzi prvými zdôraznil nevyhnutnosť spoločného štátu Čechov a Slovákov a vpád hord Bélu Kohna na Slovensko potvrdil správnosť jeho smerovania, napriek jeho kritickým postojom voči neplneniu záväzkov Pitsburskej zmluvy voči Slovensku.

Hlinkom založená Ľudová strana v roztrieštenej česko-slovenskej politickej scéne zohrávala dôležitú stabilizačnú prvok, keď jej hlasmi bol zvolený do druhého funkčného obdobia T. G. Masaryk, po jeho smrti taktiež zásluhou hlasov Ľudovej strany za prezidenta bol zvolený Edvard Beneš a do tretice už v podmienkach slovenskej autonómie, avšak spoločného Československa, bol za štátneho prezidenta zvolený Emil Hácha; predsa v čase bujnenia nemeckého nacizmu, maďarského horthyovského fašizmu a moskovsko-berlínskeho koketovania, Československo nesmelo ostať bez hlavy štátu, a to ani v podmienkach Bad Godesbergu, Mníchova i Viedne! Vari o ničom takom výkvet „historičiek“ zo SAV nehovorí, alebo fakty jednoducho „zatĺka“ a tvorí nový dejepis podľa honorovanej objednávky (koho?)!

Všetko to hádzanie špiny na titana slovenskej histórie a boja za práva Slovákov Andreja Hlinku nijako nemôže ubrať na jeho veľkosti a obrovských zásluhách pred svojím národom. Aj súčasné protislovenské a protihlinkovské zúrienia iba potvrdzujú, že svoju robotu robil dobre a že „diamant v hrude skutočne nezahnie“, aj keď sa proti nemu vytáhajú lži a nenávisť.

Ostro odmietavý kritický postoj slovenských veľikánov Ľudovíta Štúra a Mateja Bela voči užere a alkoholizmu sú dôkazom o ich antisemitizme?! Tam ste sa ešte nedobrali, páni historici a historičky SAV?!

Mimochodom a celkom na okraj, pozoruhodný článok o fikcii pozície Slovenskej ľudovej strany v parlamentnom medzivojnovom prostredí s tradičnou „mierou“ vecnou úpravou periodikumu PRAVDA z 13. septembra umiestnilo na siedmu stranu označenú ako „Salón Kumštu“. Niet sporu, ani pochybností, že tam aj pasuje a patrí.

Avšak prečo bubenici antisemitizmu starostlivo zamlčujú vraždenie Slovákov na Slovensku hordami Bélu Kohna a jeho komisárov, podobne aj hord Miklósa Horthyho? Prečo historici zamlčujú éru Beneša, komunistického besnenia Salzmana-Slánskeho a Gottwalda, keď vraždenie a perzekúcia Slovákov sa diali v stovkách, zatiaľ čo za roky 1939-1945 v slovenskom štáte nebol vykonaný ani jediný trest smrti.

Zaujímavá je aj ochota, s akou maďarské tanky „normalizovali“ južné Slovensko, ako ich lákala línia z čias viedenskej arbitráže, zatiaľ čo viaceré štáty svoju účasť na invázii do Československa odmietli!

Je toho nemalo, čím by sa historici i žurnalisti mohli zaoberať, mali by to však byť profesionáli, a nie demagogickí žoldnieri cudzích záujmov a ešte cudzejších cieľov!

ROMAN HOFBAUER

Transcendencia viny

(Dokončenie z 1. strany)

Človek bez Boha, bez bázne, už nie je človek, ba ani zvieratá nie - lebo zvieratá nezabíjajú vlastné potomstvo - ale absurdnosť vesmíru. Takému človeku je - povedané s Dostojevským - všetko dovolené a stáva sa škodnou nielen samému sebe, ale životu ako takému. Teda nie Boh, ale človek vynáša ortieľ sám nad sebou. Do ohňa klásť ruku je síce možné, no i následok je dopredu známy.

V Bratislave sme spolu so skupinou nadšencov postavili skromný pomník Nenarodeným pred Modrým kostolíkom. Stojí tam príliš nepovšimnutý. Asi preto, že máme príliš zatvrdnuté srdcia. Asi preto, že holokaust

nenarodených detí nie sme schopní vnímať ani ako mor, na pamiatku ktorého na každom námestí stoja stĺpy.

Nemôžu byť požehnané budúce dni, ak sa minulosť a prítomnosť len tak z hlúposti či roztopaše krvaví smrťou neviníatok. Človek sa musí uchádzať o Božiu milosť, lebo „ak Pán Boh nestavia, darmo sa námaha staviteľ.“ Politický program slovenského národa musí byť program duchovný. A základ tohto programu musí tvoriť ľútosť nad aktuálnymi zločinmi. Inak považujem za naivitu akéhokoľvek úsilie o úspešnú, prosperujúcu, kultúrnu a sociálnu spoločnosť.

TEODOR KRÍŽKA

JÁN MARŠÁLEK

Spevy duše

1
Bože, ty si môj Pán,
k tebe sa viniem,
znova a znova
dvíham ruky k modlitbe.
Viem, že z tvojho slova
nádej pramení,
ako živá voda
kriesi strápených.

2
Myslím dnes na tvoj príchod,
čas sa raz naplní.
Ty si mi život vdýchol
a dal mi zákony.

V láske ma spája s tebou
sviatostná hostina.
Ježišu, svojou nehou
celý svet objímaš.

3
Ty si svojim zmŕtvychvstaním
bránu nebies otvoril,
iba ten, kto ide k tebe,
dostane sa k Otcovi.

Kresby: Alexander Ilečko

4
Si vzkriesenie a život,
Pán a Boh jediný,
odpusť mi milostivo,
len ty si bez viny.

Si zdrojom večnej spásy,
prameňom nádeje,
raz naplnia sa klasy
a viera dozreje.

5
Dozreje čas, prídu divy,
opäť počuť Jánov hlas,
preto prosím: milostivý
Pane príď a zachráň nás!

Otvorený list predsedu vlády SR Roberta Fica šéfredaktorovi denníka Pravda

Vážený pán šéfredaktor, týmto otvoreným listom si dovoľujem reagovať na praktiky, ktoré do slovenského mediálneho priestoru prináša denník Pravda. Plne rešpektujem, že Pravda je protivládny denník. A že je z toho dôvodu proti vláde Slovenskej republiky zaujatý. Potvrdil to aj známy rakúsky denník Die Presse, podľa ktorého zaujatosť proti slovenskej vláde udrie do očí nestrannému pozorovateľovi každý deň len pri bežnom listovaní slovenskými novinami. Oveľa nebezpečnejšie sú však metódy, ku ktorým sa Váš denník každodenne prikláňa. Vytrhávate citáty z kontextu a robíte z nich titulky (Die Presse), pravidelne zaraďujete do svojich príspevkov elementárne klamstvá a polopravdy a odmietate na ne uverejňovať reakcie predstaviteľov vlády Slovenskej republiky. Odkazujete nás na nový tlačový zákon, aby ste nás mohli vzápätí obviniť, že bol prijatý len na ochranu vlády. Ignorujete a úmyselne neinformujete verejnosť o dôležitých udalostiach. Nepotrpím si na medializáciu, mám jej nadostač, ale odbiť jedinou vetou z agentúrnej správy rokovanie s francúzskym prezidentom, s hlavou predsedajúcej krajiny EÚ, ktorého výsledkom sú strategické dohody v oblasti jadrovej energetiky, je pre denník, ktorý si hovorí „mienkotvorný“, len ťažko obhájiteľné.

Vážený pán šéfredaktor, denník Pravda má svoju históriu a donedávna mal k nej zodpovedajúcu hodnotovú orientáciu. Rešpektujem, že z umierneného denníka so sociálnym podtónom sa po zmene majiteľa stalo tvrdé, konzervatívne a protivládne periodikum. Ak sú majiteľmi denní-

ka Pravda členovia konzervatívnej anglickej rodiny s jasnými väzbami na extrémne maďarské politické sily, dá sa to pochopiť. Napriek tomu je smutné, že sa Pravda v tomto duchu stavia k takým udalostiam, ako je Slovenské národné povstanie alebo iné významné slovenské udalosti. Keby bol denník Pravda živou bytosťou, neviem ako by ste mu vysvetlili, že rodina jeho súčasných vlastníkov nemala v roku 1938 problém poslať Adolfovi Hitlerovi blahoprajný telegram v súvislosti s anexiou Československa.

Vážený pán šéfredaktor, ako predseda vlády Slovenskej republiky mám povinnosť chrániť vládu ako najvyšší exekutívny orgán tohto štátu pred mediálnym šikanovaním. Nebránime sa kritike za chyby, ktoré určite pri rozsiahlych aktivitách robíme. Na štandardnú kritiku máte vytvorené všetky podmienky. Média majú na Slovensku jeden z najľahších priestorov, na rozdiel od predchádzajúcej vlády sme vám nezvýšili DPH a ani nepoužívame inštitúty nového tlačového zákona. Vláda Slovenskej republiky nie je slúžkou médií a nežiada od médií nadštandardné zaobchádzanie. Avšak pokiaľ aj naďalej chcete plniť úlohy politickej opozície, odporúčam Vám, aby ste zväžili vytvorenie politickej subjektu zodpovedajúceho hodnotovej a politickej orientácii Vašich vlastníkov a zmerali si s nami sily na takej platforme, na ktorej si budeme rovní - účasťou na otvorenej politickej súťaži v nasledujúcich parlamentných voľbách.

ROBERT FICO,
predseda vlády SR

Keď pred 30. rokmi vyšla vo Vydavateľstve učebníc v Budapešti antológia básní a poviedok slovenských autorov v Maďarsku pod názvom Výhonky, bolo to určité prekvapenie aj pre nás na Slovensku, ktorí sme sledovali slovenskú literárnu tvorbu v Maďarsku. Táto antológia bola prekvapením aj z toho dôvodu, že nielen v Maďarsku, ale aj na Slovensku začal v tomto období silno rezonovať oficiálny názor, že slovenskí prozaici a básnici v Maďarsku nedokážu vraj prekročiť zenit ľudovej slovesnosti, tak ako bol prezentovaný v tvorbe našich dolnozemskej autorov v polovici minulého storočia. Národný umelec Vladimír Mináč ešte aj tesne pred pádom komunizmu, koncom 80. rokov, poučoval slovenských spisovateľov v Maďarsku, že na rozdiel od socialistickorealistickej literatúry na Slovensku slovenská literatúra v Maďarsku nedosahuje ešte vyspelú, profesionálnu úroveň.

Michal Hrivnák, v polemike s týmito scestnými názormi, spochybnými literárnu tvorbu Slovákov v Maďarsku, v časopise SME napísal - je možné, že to, čo robíme, robíme niekedy na amatérskej úrovni, ale z hľadiska budúcnosti to má svoj význam. Hodnota tejto činnosti spočíva v potenciálnych možnostiach, ako to bolo aj v prípade našej prvej antológie pôvodných slovenských literárnych prác. Ak sa dnes ešte hádam nevzťahujeme „veľkými“ literárnymi dielami, ak sme občas aj sami skeptickí voči vlastnej literárnej tvorbe, sme presvedčení, že ak v súčasnosti môže vôbec niečo pôsobiť pozitívne na formovanie národného povedomia príslušníkov našej národnosti, potom naša literatúra má tu nenahraditeľnú úlohu.

Keď sa dívame na slovenskú literárnu tvorbu v Maďarsku s časovým stupom takmer jedného storočia, môžeme bez zveličovania označiť antológiu Výhonky za počiatok kvalitatívne nového vývoja slovenskej literatúry v Maďarsku. Na stránkach, rozsahom útlej antológie, prezentovali svoju tvorbu traja básnici a dvaja prozaici: Juraj Marík, Gregor Papuček, Alexander Kormoš, Michal Hrivnák a Pavel Kondač. Takmer všetci boli absolventmi slovenských škôl, ktoré v 50. rokoch ešte jstvovali v Maďarsku ako dvojjazyčné slovensko-maďarské školy. Takisto prostredie, v ktorom vyrastali títo naši básnici a prozaici, preukazovalo ešte znaky slovenského života.

Od vydania zbierky Hrušky mamovky Špiakovej (1955), stala sa antológia Výhonky vôbec prvou knižnou publikáciou pôvodnej slovenskej tvorby v Maďarsku, po veľmi, veľmi dlhom mlčaní, trvajúcim viac ako dve desaťročia. Táto literárna mlkvoť odrzkadľovala v sebe najmä tú negatívnu skutočnosť, že od komunistického prevratu v Maďarsku v roku 1947, definitívne strácala 400 000 slovenská menšina svoju vlastnú identitu, v dôsledku asimilačnej politiky komunistického režimu, uskutočňovanej v rámci takzvanej socialistickej prestavby. Násilná kolektivizácia, industrializácia a urbanizácia slovenského vidieku v Maďarsku, spojené s veľkými presunmi obyvateľstva, definitívne pochovali slovenskú menšinu, ktorej sa nenávratne strácala predovšetkým mládež a slovenská inteligencia. Aj ten veľmi úzky priestor - ktorý predstavovala v horthyovskom Maďarsku slovenská evanjelická cirkev, cirkevná škola a ľudová kultúra - úplne zmietol totalitný komunistický režim.

Či už to bolo zámerom autorov alebo nie, sám názov antológie Výhonky výstižne vyjadroval koncom 70. rokov minulého storočia situáciu udupanej a do zemi zatlačenej slovenskej kultúry v Maďarskej ľudovej republike. V tomto období bol slovenský jazyk v Maďarsku v takom postavení, ako píše v úvo-

de antológie László Sziklay, že jedným z hlavných pedagogických problémov na tzv. slovenských školách (boli to školy s maďarským vyučovacím jazykom, na ktorých sa slovenčina vyučovala a naďalej vyučuje ako cudzí predmet) bolo, že učitelia slovenského jazyka a literatúry dostali za úlohu vytvoriť akýsi moderný „konverzačný spisovný jazyk“ svojich žiakov a študentov z nárečia, ktoré títo žiaci a študenti priniesli so sebou z rodičovského domu. Bol to negatívny dôsledok oficiálnych úsilí maďarských vlád od roku 1921 izolovať na báze dialektov Slovákov v Maďarsku od spisovného jazyka a od slovenskej kultúry, dezintegrovať ich národné

mošom. Na prelome 80. a 90. rokov plnil funkciu akú v prelomových obdobiach našich národných dejín plnili Slovenské pohľady.

Chcel by som využiť túto príležitosť, aby som sa mohol poďakovať Alexandrovi Kormošovi, Slobodnej organizácii Slovákov a časopisu SME za podporu Matice slovenskej v jej úsilí o štátnu samostatnosť Slovenskej republiky, a za prijatie zákona o slovenčine ako o štátnom jazyku na území Slovenskej republiky. Slobodná organizácia Slovákov bola jedinou organizáciou z bývalého sovietskeho bloku, ktorá verejne podporovala národno-politické snahy Matice slovenskej.

Výhonky

Tridsať rokov od vydania antológie

povedomie a následne ich asimilovať. Preto zo Slovákov v Maďarsku boli oficiálne fabrikovaní Čabánia, Komlóšania, Tirpáci, len nie Slováci. Tieto dezintegračné tendencie, umelo preferovať dialekt pred spisovným jazykom, sa v určitej miere prejavili aj v spomínanej zbierke Hrušky mamovky Špiakovej, ktorú vydal Demokratický zväz Slovákov v Maďarsku. To bol pravdepodobne aj hlavný dôvod, prečo zbierka nebola na Slovensku prijatá, tak ako sa to možno vo všeobecnosti očakávalo.

Takáto bola situácia Slovákov v Maďarsku koncom 70. rokov, kedy sa už začali v plnom rozsahu prejavovať dôsledky zlikvidovania dvojjazyčných slovensko-maďarských škôl v roku 1961. Preto antológia Výhonky zažiarila ako kométa a vzbudila všeobecnú pozornosť na Slovensku, a to nielen literátov. A čo bolo mimoriadne potešiteľné predznamenala v 80. rokoch, aby som parafrázoval Gregora Papučeka, „zlatý vek“ slovenskej literatúry v Maďarsku.

Čoskoro nasledovali ďalšie antológie: Fialôčka fiala (1980), Pramene (1982), Chodníky (1984). V nich sa predstavili okrem už spomenutých autorov: Július Szabo, Imrich Fuhl, Gabriel Kara, Zoltán Valkán, Andrej Medved', Juraj Dolnozemský, Pavol Samuel, Veronka Halušková. Potešiteľné bolo, že popri autoroch staršej a strednej generácie začala sa literárne prejavovať aj najmladšia generácia. Za pozornosť stojí, že do literárnej tvorby sa zapojili aj Slováci, ktorí sa narodili na Slovensku: Oldo Kníchal, Mária Fazekašová, Michal Hanigovský, žijúci trvalo v Maďarsku.

Osemdesiate roky znamenali aj pozoruhodnú prezentáciu samostatných debutov jednotlivých autorov. Už len ich výpočet by bol rozsiahly. V tejto súvislosti treba snáď spomenúť, že v roku 1984 vyšiel v Maďarsku prvý slovenský román, ktorého autorom je Pavel Kondač.

Ak chceme, hoci aj letmo sa dotknúť 80. rokov nemôžeme nespomenúť a pozitívne zhodnotiť prácu Literárnej sekcie DZSM, ktorá vznikla v roku 1981. Má veľkú zásluhu na rozvoji slovenského literárneho života. Literárna sekcia vydávala v prvej polovici 80. rokov aj almanach Zrod, ktorého funkciu neskôr prevzala príloha Ludových novín vychádzajúcich pod názvom Nový prameň.

Tieto skutočne pozoruhodné aktivity slovenskej inteligencie v Maďarsku vyústili koncom 80. rokov k založeniu literárneho a kultúrno-spoločenského časopisu SME (Slováci v Maďarsku existujú), ktorého 20. výročie si v novembri tohto roku pripomíname. Časopis SME je nerozlučne spojený najmä s jeho šéfredaktorom Alexandrom Kor-

Bohužiaľ nasledujúce desaťročia „plné politických zvrátov“, neboli v Maďarsku priaznivé pre slovenské slovo. V trhovej ekonomike sa kniha a kultúra stali tovarom. Maďarský štát tradične reguluje štátne dotácie podľa politických kritérií, a to bol aj základný dôvod postupného zániku časopisu SME a v konečnom dôsledku celej vydavateľskej činnosti Slovákov v demokratickom Maďarsku. A k tomu prispúja stále prítomný fenomén permanentnej asimilácie. Na vedeckej konferencii „Slováci v Maďarsku“, organizovanej Ústavom pre zahraničných Slovákov, ktorá sa konala na prelome septembra a októbra 1992 v Bratislave, Gregor Papuček nasledovne zhodnotil problémy slovenského literárneho života v Maďarsku: „Najväčšou prekážkou nášho ďalšieho postupu je absolútny nedostatok mladých, slovenskú reč ovládajúcich ľudí. Maďarské školy slovenských spisovateľov totiž nikdy nevychovali a, prirodzene, ani nebudú. A v 95 % Slováckmi obývaných osád v Maďarsku sú len maďarské školy. To čo sa u nás na poli literatúry urobilo, urobilo sa len vďaka tým desiatim rokom (myslel tým 80. roky, pozn. J. B.), keď v Maďarsku zopár slovenských škôl predsa len existovalo“.

V závere svojho krátkeho vystúpenia by som chcel zdôrazniť, že je už skutočne najvyšší čas, aby Slovenská republika, ale aj Matica slovenská, prešla už konečne od slov k činom. Mali by sme už prestať pozerat' sa so strojeným súcitom na Slovákov v Maďarsku ako na nejakú dožívajúcu, raritnú folklórnu skupinu. Prítom aj samotný európsky integračný proces nám ponúka veľké možnosti na revitalizáciu slovenského života v Maďarsku, predovšetkým v oblasti jazyka a kultúry. Avšak základnou podmienkou efektívneho využitia tejto historickej výzvy je zjednotenie sa slovenského politického spektra na základných otázkach národného života. Je totiž kontraproduktívne vytláčať politicky účelovo kapitál na elementárnych otázkach národného bytia, ako sa to na Slovensku stalo už pravdivom, a ani Slováci v Maďarsku by nemali byť v tomto smere žiadnou výnimkou. A predovšetkým v tejto otázke by Matica slovenská mala konečne plniť svoje pôvodné poslanie, ktoré dostala už do svojho vienka -, zjednocovať Slovákov a občanov Slovenskej republiky na národnom a občianskom princípe. Ak oficiálna politika Slovenskej republiky a náš vzťah k Slovákom v Maďarsku sa naďalej bude uberať tou cestou ako doposiaľ Výhonky zakrpatujú, nedostanú žiadnu šancu dorásť do stromu, ktorý by prinášal ovocie.

JAN BOBÁK

Kresba: Andrej Mišanek

Zrejme nie je ľahké, ani celkom namieste porovnávať vzťahy nástupcov sv. Petra k jednotlivým národom. Pretože však hlava Katolíckej cirkvi nie je iba najvyššou duchovnou autoritou, ale aj hlavou celým svetom uznávaného suverénneho subjektu Štát Vatikánskeho mesta (Stato della Città del Vaticano). A Slováci už takmer tisíc rokov museli žiť včlenení do cudzích štátnych subjektov, nemali možnosť byť Vatikánom uznávaní za partnera medzinárodných vzťahov. Táto situácia sa podstatne zmenila iba v roku 1939, keď Slovenský snem 14. marca obnovil stredovekú štátnosť Slovákov vyhlásením samostatného štátu. Ale aj táto slovenská štátnosť v roku 1945 podľahla výsledkom druhej svetovej vojny, takže sme museli čakať ďalšie polstoročie, kým sme si nezriadili novú Slovenskú republiku, ktorá vstúpila do medzinárodného spoločenstva štátov 1. januára 1993.

Zvýraznil som iba podstatný charakter týchto vzťahov, lebo napriek chýbajúcej štátnosti Vatikán sa už dávnejšie zoznámil s neprirodenou situáciou slovenského národa a viac ráz vyšiel mu v ústrety svojimi rozhodnutiami na jeho prospech.

Slováci vo Vatikáne neboli neznámi. Veď už najneskoršie v roku 867 byzantskí učitelia Konštantín a Metod, ktorí na pozvanie pápeža Mikuláša I. prišli do Ríma, aby zreferovali - ale už jeho nástupcovi Hadriánovi II., lebo Mikuláš II. počas ich cesty zomrel - o svojom trojročnom pôsobení medzi Slovámi. Museli mu o nich podať veľmi bohaté a presné spofahlivé správy, ak sa pápež rozhodol schváliť ich konanie aj vo veci nimi uvedeného nového liturgického jazyka, ktorým bola stará slovenčina. Do tohto roka teda treba datovať začiatok vzťahov medzi Slovenskom a Svätou stolicou, ktoré sa rozvíjali na najvyššej úrovni a priniesli Slovákom ako prvým v priestore strednej Európy už v roku 880 aj vlastnú cirkevnú organizáciu, závislú iba od pápeža. Jej hlavou sa stal náš prvý arcibiskup Metod. Kráľ Svätopluk, ktorého ríšu pápež Ján VIII. prijal pod ochranu sv. Petra, vyžiadali si od pápeža ďalšieho biskupa, Wichinga, do Nitry a veľmi pravdepodobne aj tretieho biskupa, o ktorom sa nám nezachovali presné údaje. Bol ním asi Slovák Gorazd.

Tento sľubný a nezvyklo rýchly rozvoj optimálnych vzťahov medzi kráľovstvom Slovákov, nazývaným Morava, a Svätou stolicou napriek dramatickým zvratom na poli medzinárodných vzťahov trval až do prvého desaťročia 10. storočia, keď barbarské vpády divokých a vyzbrojených koristníckych ázijských hôrd zväzu ugrofínskych a turkických kmeňov, ktoré zaplavili strednú Európu a na tento cieľ sa spojili s vojenskými silami Franskej ríše, v roku 907 rozbili politickú moc aj cirkevnú organizáciu Slovákov. Netrvalo ani celé jedno storočie a Slováci sa našli pričlenení do Uhorského kráľovstva.

Uhorské kráľovstvo, ktorému dal jeho zakladateľ kráľ sv. Štefan od vena zásadu rešpektovania a úcty ku všetkým rozličným národom, ktoré ho tvorili, cez dlhé storočia dovoľovalo aj Slovákom, ako všetkých ostatným národným spoločenstvám, zúčastňovať sa na tvorbe a živote tohto štátneho útvaru a ním zriadenej cirkevnej organizácie. Práve prostredníctvom cirkevných štruktúr aj mnohí Slováci sa stýkali s Rímom, a to aj na najvyššej úrovni ako metropolitní arcibiskupi, primási a kardináli. Žiaľ, nikto doposiaľ systematicky nespracoval konkrétnu účasť Slovákov na rozvoji Kráľovstva sv. Štefana až po nešťastnú politiku nezmyselnej a krutej maďarizácie jeho vzdialených nástupcov v 19. a 20. storočí, ktorá zradou na základej idej štátu zákonito ho priviedla k jeho tragickému rozpadu. Ostáva to úlohou najmä slovenských historikov. Spomenuté kontakty Slovákov so Svätou stolicou sa však nevyhnutne konali v rámci vzťahov Uhorsko - Vatikán, teda nie pod slovenským menom.

Napriek tomu v časoch oživenia

Audiencia u pápeža Pavla VI. (autor článku druhý zľava)

Pavol VI. - veľký priateľ Slovákov

Na 30. výročie jeho odchodu do večnosti

národného povedomia u slovenských národov Svätá stolica sledovala tento vývoj a prihliadala k zvýrazneným požiadavkám jednotlivých národov. Najcharakteristickejšim príkladom toho bolo veľmi zriedkavé rozhodnutie pápeža sv. Pia X., ktorý v roku 1909 zrušil cirkevné tresty vynesené spišským biskupom Alexandrom Párvym proti kňazovi Andrejovi Hlinkovi pre jeho činnosť na obranu záujmov slovenského národa. Najvyššia cirkevná autorita týmto potvrdila Hlinkom hlásanú zásadu, že národ je viac ako štát, aj keď išlo o takmer tisícročné Uhorské „mariánske kráľovstvo“ sv. Štefana.

Keď sa dôsledkom vlastných chýb Uhorské kráľovstvo rozpadlo, Svätá stolica uznala jeho nástupnícke štáty, medzi nimi aj Česko-Slovenskú republiku. V krátkom čase sa však ukázalo, že tento štát vznikol na sérii podvodov na úkor Slovákov. Jeho zakladatelia T. G. Masaryk a E. Beneš sa hneď postavili o vyradenie najvýznamnejšieho člena „triumvirátu“, ktorý dosiahol zriadenie tohto nového etnicky nešťastne pozliepaného štátneho útvaru, Slovák Milan R. Štefánik. Takto si mohli formovať nový štát ako nástroj utvorenia fiktívneho „československého národa“ podľa požiadaviek a plánov ich slobodomurárskych vysokých dirigentov. V takomto štáte sa pre slovenský národ rysoval úplný zánik, ktorý T. G. Masaryk prognózoval na päťdesiat rokov.

Preto Andrej Hlinka a s ním stále rastúci rad slovenských katolíckych kňazov vidiac v zmysle princípu subsidiarity - pretože následkom vyše polstoročnej násilnej maďarizácie Slováci okrem kňazov nemali takmer žiadnu laickú inteligenciu - cítili sa povinní zachrániť svoj národ pred takýmto koncom. A Vatikán, napriek ko-rektným vzťahom k jestvujúcej českej štátnosti, pozorne sledoval aj tento politický vývoj na Slovensku. So zadosťučinením privítal vyhlásenie autonómie Slovenskej krajiny a ustanovenie jej vlády na čele s kňazom Dr. Jozefom Tisom, a medzi prvými štátmi - už 25. marca 1939 - uznal de facto et de

iure Slovenský štát, legálne vyhlásený Slovenským snemom 14. marca 1939 a následne uznaný vyše tridsiatimi štátmi, medzi nimi všetkými vtedajšími veľmocami s výnimkou Spojených štátov amerických.

Týmto dňom sa obnovili formálne medzinárodné vzťahy na úrovni vzájomných diplomatických zastúpení aj medzi slovenským národom a hlavou Katolíckej cirkvi.

Aj tieto vzťahy sa vyvíjali v normálnych podmienkach, ktoré nevylučovali momenty napätia a uvoľnenia, ale nikdy nechýbala obojstranná dôvera a snaha o pochopenie situácie jedného partnera k druhému. O tom už dnes máme ak nie vyčerpávajúcu, ale dostatočne bohatú literatúru.

Nám tu dnes ide o zachytenie celkom osobného vzťahu pápežov od roku 1939 a predovšetkým o vzťahu pápeža Pavla VI. k slovenskému národu. Nie pochybnosti o tom, že Pius XII., ktorý sa stal pápežom takmer súčasne s vyhlásením Slovenského štátu v marci 1939, zaujal od samého začiatku prajné stanovisko voči tejto novej historickej skutočnosti. Svätá stolica bola prvým z vyše tridsať svetových štátov, ktorá po bezprostrednom uznaní zo strany všetkých susedných štátov Slovenska už o desať dní po jeho založení uznala Slovenský štát. Bolo to veľmi dôležité gesto, pretože celý svet vedel, že Vatikán v takýchto veciach postupuje veľmi rozvážne a vyslovuje svoje uznanie iba po dôkladnom zistení, že sa nová štátnosť realizovala bezpochyby legálnym spôsobom. Až po jej uznaní sa ďalšie štáty rozhodli postupne uznať Slovenský štát nielen de facto, ale aj de iure. Už vtedy mons. Giovanni Battista Montini patril medzi blízkych spolupracovníkov nového pápeža Pia XII. priamo na Štátnom sekretariáte Jeho Svätosti. Mohol teda celkom zblízka sledovať vývoj vzťahov medzi Svätou stolicou a Slovenskou republikou a do určitej miery ich aj ovplyvňovať. Iba z doposiaľ neprístupných dokumentov Tajného vatikánskeho archívu bude raz možné zistiť podrobnosti v tejto veci. Známý fakt však je, že Svätá stolica bola posled-

ným štátom, ktorý zrušil svoje diplomatické vzťahy so Slovenskou republikou, až keď už obnovené Česko-Slovensko bolo medzinárodne uznávaným štátom. Bolo to až do 30. mája 1945, keď sa dostala do Vatikánu overená správa, že utečenecká vláda Slovenskej republiky v rakúskom Kresmünsteri totálne kapitulovala pred generálom XX. Korpusu III. Americkéj armády, čím stratila akúkoľvek možnosť uznávania zo strany Vatikánu. Vtedy mu mons. Tardini oznámil, že Slovenská republika prestala jestvovať. Ale ešte aj po tom až do 30. júna Sidora prijímali vo Vatikáne na Štátnom sekretariáte, kde predkladal rozličné žiadosti o pomoc a ochranu slovenských utečencov, pričom mu Pius XII. veľkodušne ponechal jeho služobný byt vo Vatikánskom meste, až kým si nevybavil možnosť vyemigrovať do Ameriky.

Keď sa Montini po krátkej pauze v pastorácii ako arcibiskup v Miláne stal kardinálom a 30. júna 1963 bol zvolený za nástupcu sv. Petra

patrilo predmestie, kde vznikol slovenský ústav.

V nasledujúcom roku 1964 pápež Pavol VI. vyznačil pútnický chrám Sedembolestnej Panny Márie, patrónky slovenského národa titulom Basilica minor (menšia bazilika), ktorá tým vošla ako prvý chrám na Slovensku do radu najvýznamnejších kostolov Katolíckej cirkvi na svete.

V oslavovaní jubilea príchodu svätých byzantských učiteľov na Slovensko sa v Ríme pokračovalo takmer každý rok za účasti mnohých slovenských pútnikov. Konalo sa to najmä na výročie posviacky ústavu. Pri každom významnejšom podujatí v Slovenskom ústave pápež Pavol VI. prejavil svoju účasť osobitným posolstvom, ktoré v jeho mene prečítal kardinál, ktorý oslavu predsedal. Takto sa vystriedali medzi Slovámi v Ríme azda všetci kardináli najbližší spolupracovníci pápeža. Na oslavy tisícročia smrti sv. Cyrila a Metoda jeho predchodcom Jánom XXIII. Na jeho výzvu sa zišlo osláviť toto výročie vyše tisíc Slovákov, ktorých Svätý Otec prijal a po slovensky privítal: „Vitajte, milí Slováci!“

V máji 1968 Pavol VI. poctil arcibiskupskou hodnosťou nitrianskeho diecézneho biskupa Dr. Eduarda Něcseyu, ktorý však krátko nato zomrel. Potom 13. septembra 1969 Pavol VI. prijal opäť stovky Slovákov na osobitnej audiencii vo svojom letnom sídle v Castel Gandolfo.

Keď potom v júni 1972 zomrel posledný slovenský biskup, ktorý ešte mohol vykonávať svoju funkciu, po úmorných vyjednávaniach s pražskou vládou pápežov splnomocnenec dosiahol, že Pavol VI. mohol vymenovať troch nových slovenských biskupov: Júliusa Gábrisa pre Trnavu, Jána Pásztoru pre Nitru a Jozefa Feranca pre Banskú Bystricu. Vysvätil ich 3. marca 1973 v Nitre vatikánsky diplomat, arcibiskup a neskorší kardinál Agostino Casaroli.

Aj v nasledujúcich rokoch Pavol VI. nespočetne krát prejavil nám Slovákom svoju osobitnú otcovskú lásku. Naši kňazi v Ríme mali k nemu kedykoľvek prístup a niektorí z nich neprestajne vybovávali a viedli k nemu skupiny či skupinky slovenských pútnikov, ku ktorým sa často prihovril a dával im požehnanie pre celý slovenský národ. Keď k nemu prišli prví žiaci slovenského gymnázia, ktoré medzitým salezianí založili a viedli v Slovenskom ústave sv. Cyrila a Metoda, Pavol VI. ich otcovsky povzbudzoval: „Zapamätajte si: pápež vás má rád! Vás osobitne žehnáme, pretože vy predstavujete nádej Cirkvi a najmä ste nádejou slovenských katolíkov.“ To sa opakovalo pri všetkých audienciách, na ktorých sa zúčastnili aj študenti slovenského gymnázia v Ríme. Pápež cítil s osudom nášho národa a podporil každú iniciatívu na zachovanie našich kresťanských a kultúrnych tradícií vstúpajúc nám nádej na ich slobodné a nehatené pestovanie po znovuzískaní slobody.

No najzaujímavejším darom pápeža Pavla VI. pre náš slovenský národ bola jeho Apoštolská konštitúcia Qui divino (Kto božským), ktorou splnil stáročnú túžbu a nádej Katolíckej cirkvi na Slovensku tým, že ju pozdvihol na samostatnú územnú cirkevnú-právnu administratívnu provinciu s vlastným arcibiskupstvom v Trnave, ktoré združovalo všetky katolícke biskupstvá na Slovensku. Urobil to v poslednom roku svojho života a bol to jeho trváci dar Slovákom, ktorým akoby testamentárne spečatil svoju lásku k nášmu národu, čím sa nevymazateľne zapísal do našich cirkevných aj štátnych dejín. Ťažko si možno predstaviť vzácnejší dar zo strany nástupcu sv. Petra ktorémukoľvek národu. Preto mu patrí naša podoba trvalá a hlboká vďaka.

MILAN S. ĎURICA

Ariadnina niť

Až keď sa dotknú lesov, aby zozeleneli
od závidi, stĺp výšky premknú vône.
Inak sú belasé a po tom kúpeli
dupocú, vetrom podkúvané kone.

Ten dupot prerastá len nežne do modrín
pozdĺž vôd, pozdĺž nedotknutých vlhčín.
A nezábudky, keď sa lásku pomodlím,
sú sestry tvojich očí. Za to ručím.

Dýcham ťa s vôňou hmly a vnímam, Izabel,
aj dotyk tvojich rúk, vzdialených, no bližších
ako tvár ukrytá do čriepkov zrkadiel,
ako šperk zdobiaci tvoj provokačný výstrih.

Dýcham a vnímam, či modrá, či zelená
naplňaš vôňou zem i priestor môjho neba.
Aj pohyb malička má silu znamenia,
keď miluje a s výškou do seba ma vstrebá.

V okruhu nádeje, kde kvitnú nedele,
túžba a láska aj cez trasoviská trať.
Nič to, že vrásky nám zostanú na čele,
kde prešli kolesá, ich požehnané ráfy.

Brat a či sestra

Azda len žije niekde za horami,
dnes a či v dákom príhodnejšom čase,
ten citlivý, čo možno zavolá mi,
že je a podobne sa korí kráse.

Možno v ňom taktiež holub kryje strieškou
sivastých krídel pohnutie i nápad.
A možno cez dym kaviarenských dneškov
nevidno nehu. Neha nevie ziapať.

Neha sa neponúka z pouličných stánkov.
Ó, neha! Čaká ako ruža v spiacom puku,
až si Boh utrie slzu modrou hánkou
a na puk zloží žehnajúcu ruku.

Azda len žije a si do sneženia
prchnucich višní češe miesto vlasov
blondáve snové verše ako žena
obdarovaná zvnútorňou krásou.

Náhodným tónom dotkne sa bok o bok.
Do hluchých uší báseň vyzvoní mi.
A možno mi len sadne na náhrobok,
sklamaná, že sa bratám s nebohými.

Nespavosť

Na rukách desať prstov prehováram denne,
kdeľ tých blízkych labutí: Leť, chvej sa, ale zalet'
až k tomu (!) zálivu, až za kraj menom bdenie.
Myslíš si, že ma poslúchne tá háved'?

Iba mi vlasy prečešú a podprú mi bradu,
keď v okne kvitne mráz a do tých sivých kvetov
úsvitné minúty si rozpačito kladú
alabastrovú tvár. Bdiem iba holou vetou,

aj keď bdiem dokorán, nie iba úzkou škárkou.
Bdiem spánok ako hrob živého virtuóza
so všetkým chaosom tých zhavranených parkov,
kam prsty posielam. No ony priečia sa, až hrôza.

TEODOR KRIŽKA

Z knihy krehkostí

S nesmiernou túžbou, čo sa vo mne klania
ako strom pred víchrom až do závetria sonát,
prosím tie prsty len o kúsok zmilovania,
a prsty po rebrách sa pustia preludovať.

* * *

Ako jas v húštinách, tak chodí mojím šerom
nepoznatelný a zamilovaný ktosi,
akoby prvý ranný vlak na opustený perón
nehlučne privážal vagóny plné rosy.

Aj keď sa rovnako nezjaví ani dvakrát,
tisíc ráz skloní sa a bozkáva ma znútra

perami našpúlenými, výbušná snová papraď,
po vlhkých bozkoch fascinovaná a smutná.

A prší do duše cez prederavenú strechu
po stenách úzkostí a kniže borovice.
A škripu kolesá pod ťarchou toho hriechu,
k snovému rubu zlé a ironické lice.

P. S.

1

Odišla. Niet jej tu. Je iba dvor a tráva,
ktorá si pamätá kroky jej rozpakov.
Ale mne zostalo, čo sa mi denne stáva:
slnko ma oslepí súcitnou alpakou,

kým jasom v mojej tme bláznivo nerozviri
tieňohru farebných motýľich siluet.
Počujem, ako hrá. A jej hra na klavíri
na krk mi zavesí ochranný amulet.

Tón k tónu zapadá, akoby skoky dievčat
menili na škôlku nedeľný podvečer.
Plačem sny. A hudba? K slzám mi chodí svedčať.
Odišla. Niet jej tu. No a čo, človeče!

2

Odišla. Vzala si nepobozkané pery,
ako sa berie dážď nehodným púštnym dňom.
Odišla zamknutým prierubom ťažkých dverí,
a predsa zostala a navždy stojí v ňom.

Aj keď je ďaleko, ďalej než siahne ruka,
do rámu verají noc mi ju načrtne.
Ak nožom zarezem hlboko do jablka,
plod mi ju vyjaví, aj keď len postupne.

Jeseň ju ukryje do orechových škrupín,
nájdem ju v ozvenách, v rozbitom vajíčku,
pod ľadom v studničkách,
keď smädcom po nej trpím.
Čo na tom, že si ju vymýšľam trošičku.

Štedrovečerný stôl. Na stole chlieb a ryba.
Dva prázdne taniere. Dva staré príbory.
A prázdna stolička, ktorej tak veľmi chýba
telo jej hanby a telo jej pokory.

Chýba tým večerom, v ktorých sa mlčky klaniam
tajomstvám v húštinách, kam sen ma vysotí.
Chýba tým zreničkám. Chýba tým tichým dlaniam,
čo sa tak hanbili dotknúť sa čistoty.

Studený koniec júla

Úzkosť mi líže členky, biely psíček
od zimy sa mi pod pokožkou chvie.
Dva týždne prší. Z piatich lastovičiek
živé sú v hniezde za oknom len dve.

Dni idú ako dlhý koncil kostier
a prijímajú márnosť do dlaní.
Smrek za oknom je vřzgajúca posteľ,
v ktorej spí vietor nemilovaný.

Kam rýchlo zaliezť? Široké sú plecia,
úzko je srdcu v tesnom cite z nich.
Tak pod'ho aspoň z týchto veršov zliecť sa,
užovke beztak dávno pritesných.

Hodinky

„...nech Vás teda ochraňuje
fialové pierko z profilu lastovičky
a nech Vás pruhované tiráže
na koncoch chvostov záhorských mačičiek
strážia celý, celučičký čas.“
Z e-mailu 21. 7. 2008, 20.24 hod.

Neuniknem tvojim snivým očiam
ani do lotyšskej brezy zakliaty
jednonohý zdrevenený bocian
z močaristo snových úvratí.

Nájdeš si ma ukrytého v dave
ako úchyt z horských previsov.
Ako srdce, čo sa skrylo práve
za slepecky bielou palicou.

Darmo skúšam vyhrať tento pretek,
objaviš ma ako náhodou
vo fialovej lastovičích letiek,
krájajúcich úsvit nad vodou.

Ani neviem, kde si práve snávaš,
keď ti nebo na noc otvorila,
len sám čítam po samotnú tiráž
chvosty mačiek z dvorov Záhoria.

Ďaleko si, nespútanou riekou
delí nás a nás to prežije,
čo tu beriem ako dávky liekov,
otrávené nežné porcie.

Korida

Plachá a vznešená podobala sa srne,
len o krok pred mnou, ale vždy z dosahu,
tancovala, mlčky zabodávala trne
doprostred môjho sna, pila mi odvahu.

Vzdych ťažký ako lúh a biely ako jazmín
pila s tou odvahou, ťažký a pririedky.
Starnúci, slabý muž cítil som, že sa zbláznim.
Vbodla mi do slabín vysoké opätky.

Do boku vbodla mi strieborný kord či šablú.
Bola, no omylom? Viackrát už nepríde?
Smiala sa, prskala, kedysi celkom chrabrú
dušu mi týrala v tej čudnej koride.

Akoby tisíc rúk o tisíc dlaní pleslo,
k oblohe zdvihli sa plamenné krdle vrán,
to temné priepastné, prichladné obecnstvo
na hrade bielych dní, v ktorom som kastelán.

Polana s tebou pomyselne (I)

Na obyčajnom kopci obyčajná lúka,
my dvaja obyčajní len tak za ruku
vodíme tiene, skroteneho vlka.
Z diaľky nám kýva Pán Boh v klobúku.

Obloha celá z azúru a mračien
zapletá z vlasov v skalách vodopád.
Pohládzaš strom, a ja len v duchu lačným
po milosti sa na strom podobáť!

Vietor si v listí listuje, v tom Písme
nábožných vôní, čo sa vteliť
do strmých nebies. Dlho čítali sme
zo strán tých bielych evanjelií.

Keď pískne vták, to písknu osky kolies
na rebrinaku leta pod ťarchou
farebných slov, čo ani nevypovieš,
také sú plné tráv a oblakov.

Tvoj a môj tieň sa zimomravo túlia
v sintrovej tóni, kde si pahreba
prehŕňa uhlík ešte z konca júla.
Nič to, že každý len sám do seba.

Pokus o (seba)definíciu

Ticho. Len v lampe farebná večerná mucha
krídlami strihá vzduch, elektronický stroj,
a šije, šije, vyšíva zosnulým posmrtné rúcha.
Habit, čo práve dokončí, možno je môj.

Lúč jasu, ten geometrický prierub do dlážky, klame
úzkosťou na listoch paliem, keď slzy vyronia.
Mních v tomto temnom,
sviatostne rúhavom chráme,
modlím sa báseň hriešneho ľudského svedomia.

Modlím sa bielu stien, modlím sa ultramarín
sviatočných soklov natretých pred kvetnou nedelou.
Modlím sa smútok za tebou, i nech sa vysomárim
z mŕtvolne nemých čiar abstraktných pastelov.

No Boh je tichý, tichší než perleť farebnej muchy,
len na krok pristúpi, hanbou ustaté oči mi prikrýva.
A mucha šije, šije, tú hanbu prišívá o biele sluchy
mne, dávno pochovanému mŕtvymi zaživa.

Po dušičkách

Vietor si lístie ustiela na hrobe a hrob, ten diván
priláka oblohu, modrú pre rúhavých i čistých,
ucho si kladie na kameň, načúva, ako sa lián
pod zemou chytajú mŕtvi, len čo si odhalí výstrih.

A nebožtíci k nej šplhajú, držiac sa za korene,
akoby sa túžili dotýkať jej nadmerných ňadier.
Ale Boh pre toto prislepé, prihriešne pokolenie
má iba na nechte ukazováka lunu, ten záder.

Ozaj, tá luna! Na vlnách vezie si podobu člka,
akoby viezla vanilku z dajakých vzdialených trópov.
Za múrom žalostne kvili májová hviezdnatá srnka,
nadránom po nej nájdete
iba trus za čerstvou stopou.

A záder? To sú azda tí, ktorí chuť opitých bozkov
kradnú až zo dna nerestí, akoby v zadnom
trakte krívd vypluli sladkosť čerešne s kôstkou.
Takých Boh spiatky do zeme zatĺka pádlom.

To všetko za múrom z priesračných kvádrov vetra.
My, ešte na tejto strane trávy a hlíny,
vidíme iba tmú. Mesiac, hviezdy a svetlá
lámp nie sú žiadne návestia pre vlaky s nebohými.

Krása

Ako vdova do seba zamknutého smútku
berie si ma len tak - medzi tri prsty,
akoby mrvila tabak alebo hrudku
soli do očí, či len do jazernej hrsti.

Až keď si roztrhne župan, dráždivý opar
vystúpi, z vôní vypadne pálivé ňadro.
Pár slov mi podhodí, ale ozaj len zopár.
Také vzrušujúce to je, až je mi chladno!

Také má slonovinovo úsvitné stehná
ako doteraz nijaká z panenských nocí.
Biela noc! Prepaľuje ma, hej, tak mi žehná,
že musím za ňou po ostrí britvy a bosý.

Môj Mojžiš

Slnko píše čerňou takou vernou,
že si pod strom verše poznamená.
Do toho ty potom udrieš berlou
ako v púšti Mojžiš do kameňa.

A ja pijem, a ja pijem zblízka
zo studne, z tej odomknutej tône,
čo mi na dlaň, na tvár, na hrud' tryská.
Kolíše ma pieseň v tvojom lone.

Nežný úder premieňa sa na liek,
ako keď sa v kraji zdvihne kostol.
Pijem chvenie z oboch tvojich jamiek
odomknutých nad kľúčovou kosťou.

Pijem víno z tvojich sväteničiek,
namáčam si do nich smädné prsty.
Len ten jeden malý, nezbedniček,
namáčam si do čiar v tvojej hrsti.

A to svetlo, a tá krása, Bože,
a ten vietor, ktorý z jasu zadul,
tesá do mňa lásku na rub kože
ako zákon do kamenných tabúl'.

Z knihy krehkosti

Dievčatko s vlasmi, ktoré kolmo pršia
ako dážd' v nočnom tichu kolonád,
až teraz cítim, že aj moja duša
v jesennom dychu sa smie podobáť

na výšku v hrdlách husí nad vodami,
keď sa im vietor oprie do krídel.
Na dlaniach listov, aj keď nechodia mi
so správou od teba, som uvidel

svätú tvár, dávne príbuzenstvo smútku
a vznešenosti, spevu s čistotou.
Belasé ruky hádžu prvú hrudku
na veko rakvy prázdnych životov.

Aj keď je jeseň, do vädnutia vravím
len kvety založené do pukov.
Dievčatko s vlasmi, čo sú ako vavrín
na hlave spevu, kričím zámlkou,

vykrikujem tu tichom, zotročenec hlasov
odpočúvaných v bútlavinách vŕb.
Dievčatko s vlasmi, ktoré pršia krásou,
opakuj mi: Ak miluješ, tak trp...

Opakuj mi, že hoci do snov patriš,
si zhodou náhod všetko - napríklad
aj láska, a ja s tebou musím na križ,
ak sa ťa ozaj musím dotýkať.

Dňa 3. augusta 2008 v nedeľu vo veku 89 rokov vo svojom dome v Moskve zomrel na srdcový infarkt Alexander Solženicyn.

V celom svete uznávaný symbol odporu voči komunizmu strávil vyše sedem rokov v pracovnom tábore v Kazachstane a ďalšie tri mesiace v domácom exile po tom, čo kritizoval J. V. Stalina v liste, ktorý napísal počas druhej svetovej vojny, keď slúžil v prvej línii ako kapitán delostrelectva. Svoje utrpenie opísal v diele Jeden deň v živote Ivana Denisoviča, ktoré vyšlo v roku 1962 v časoch odporu proti Stalinovi. Čoskoro nato ho však za jeho tvorbu začali perzekvovať. Ďalšie autorove diela, vrátane troch zväzkov Súostrovia Gulag (1973-1978), napísal tajne a počas komunizmu vyšli iba v zahraničí.

Laureát Nobelovej ceny Solženicyn sa dostal pod palbu kritiky pre knihu 200 rokov pospolu, o úlohe židov počas éry sovietskej represie, v ktorej odhalil posledné tabu ruskej revolúcie a ktorá na Slovensku nikdy nevyšla a v súvislosti s úmrtím Alexandra Solženicyna sa, žiaľ, v médiách nespomína. Alexander Solženicyn získal Nobelovu cenu za literatúru v roku 1970 a o štyri roky ho vypovedali z vtedajšieho Sovietskeho zväzu. Po krátkom pobyte vo Švajčiarsku sa Solženicyn usadil v USA, odkiaľ sa do Ruska vrátil až v roku 1994, krajinu však našiel vo veľkom chaose. Dúfal v jej oživenie, a tak sa pridal k vtedajšiemu prezidentovi Vladimirovi Putinovi, ktorý tvrdil, že počas svojho pôsobenia v úrade sa Rusko zotaví.

Uznávaný autor sa v uplynulých rokoch objavoval na verejnosti len občas a podľa dostupných správ trpel vážnymi zdravotnými problémami. V zriedkavých rozhovoroch pre médiá vyjadroval ľútosť nad stavom ruskej politiky a vlády, ale zároveň chválil Vladimira Putina, napriek jeho minulosti spojenej s KGB. Na margo Putinovej politiky a posilnenia postavenia Ruskej pravoslávnej cirkvi sa v uplynulých rokoch vyjadroval opakovane pozitívne. Podporil aj kontroverzne prijímanú vojnu v Čečensku a varoval pred priveľkým západným vplyvom v krajine.

V júni 2007 udelil Vladimír Putin Solženicynovi štátnu cenu Ruskej federácie. Vzhľadom na Solženicynov zlý zdravotný stav ocenenie prevzala spisovateľova manželka Natália. Prostredníctvom videozáznamu sa renomovaný literát vo svojom posolstve vyslovil za duchovnú jednotu krajiny, pretože iba tá umožní prekonať trpké skúsenosti uplynulých desaťročí a zabráni novým nežiadúcim úderom osudu. Súčasne vyjadril nádej, že na obsah jeho diel národ nezaľadne.

Vo svojom poslednom televíznom interview Solženicyn vyjadril ľútosť nad tým, že z pohľadu štátu a ekonomiky je Rusko „stále ďaleko od krajiny, o ktorej som sníval“.

V súvislosti s jednostranným vyhlásením nezávislosti Kosova miestnymi Albáncami vo februári 2008 Solženicyn adresoval kosovským Srbom list. Vyjadril v ňom svoj zármotok nad nespravodlivosťou, ktorá kosovských Srbov postihla a zároveň ich vyzval, aby neopúšťali svoje domovy. „Srbom, ktorí zostali žiť v nespravodlivo odtrhnutých historických zemi, provincií Kosovo: Počas minulých ťažkých rokov ste museli pretrpieť ničenie pravoslávnych chrámov, pálenie vašich srbských dedín a bezprostredné násilie a vraždenie. Nech vám Boh dá odvahu, aby ste aj v budúcnosti zostali blízko hrobov svojich najbližších,“ napísal Solženicyn.

Životopisné údaje:

Alexander Solženicyn sa narodil v roku 1918. Na vysokej škole študoval matematiku a pôsobil ako stredoškolský profesor. Počas druhej svetovej vojny bol delostreleckým dôstojníkom. Za kritiku Stalina bol degradovaný, obvinený z protisovietskej činnosti a odsúdený na 10 rokov nútených prác. Zázitky z pracovného tábora na Sibíri neskôr opísal v literárnej tvorbe - najmä v knihách Jeden deň Ivana Denisoviča a Súostrovie Gu-

Zomrel Alexander Solženicyn

Svetoznámy ruský spisovateľ, symbol nezávislého myslenia, nositeľ Nobelovej ceny

lag. Po Stalinovej smrti v roku 1953 v období ideologického „odmäku“, keď sa dočasným víťazom mocenských zápasov stal Nikita Sergejevič Chruščov, vstúpilo do verejného života slobodnejšie opozičné myslenie, niektorí významní spisovatelia boli rehabilitovaní (Mandelštam, Babel, Charms) a odtabuizované boli aj niektoré témy v ruskej literatúre. Preto mohla v tomto období vyjsť aj Solženicynova novela Jeden deň Ivana Denisoviča, ktorá v tom čase mohla vyjsť aj na Slovensku. Obdobie „odmäku“ trvalo do polovice šesťdesiatych rokov. Potom bolo slobodné myslenie a kultúra opäť vyhnaná z verejného života. Začalo sa obdobie potlačania myšlienok, najskôr do podzemia, do samizdatu. Mnohé (aj Solženicynove) texty skončili v „samizdate“ - v zahraničných časopisoch a vydavateľstvách. V roku 1967 poslal list 4.

zjazdu Zväzu sovietskych spisovateľov, v ktorom žiadal, aby bola zrušená cenzúra umeleckej literatúry. Reakciou na list bola kampaň proti Solženicynovi a jeho vylúčenie zo zväzu. Vtedy sa už jeho diela publikovali len v samizdate a v zahraničí. V roku 1970 mu udelili Nobelovu cenu za literatúru a v roku 1974 v Paríži vyšla prvá časť jeho diela Súostrovie Gulag, ktorú v slovenskom preklade niekdajšieho redaktora Práce a potom redaktora rozhlasu Slobodná Európa Emila B. Štefana vydalo Nakladateľstvo Poľana v Zürichu; bol to prvý preklad tohto diela do cudzej reči. Solženicyn bol vyhlásený za zradcu, zbavený štátneho občianstva a v roku 1974 vysídlený zo ZSSR. Žil v USA vo Vermonte a venoval sa literatúre. Po páde komunizmu v strednej a východnej Európe sa vrátil do Ruska. Až do svojej smrti sa kriticky vyjadroval k spoločenským a politickým problémom.

Najznámejšie diela Alexandra Solženicyna:

Jeden deň Ivana Denisoviča (1962; slovenský preklad 1963). Dej tejto novely čitateľovi kreslí komunistický politický pracovný tábor a opisuje jeden deň človeka odsúdeného na 10 rokov podľa § 854 (podľa tohto § sa odsuzovala väčšina politických väzňov; 10 rokov bol lepší štandard pre ľudí, ktorí nič neurobili). Prípady na stanici Krečetovka (Slučaj na stanici Krečetovka; slovenský preklad 1964). Poviedka o živote na železničnej stanici v Sovietskom tyle, počas Veľkej vlasteneckej vojny. Matronina chalupa (Matronin svor; slovenský preklad 1966. V kruhu prvom (V kruhu prvom, 1968 v zahraničí a ruský samizdat), písané v rokoch 1955 - 1967. Rakovina, (Rakovyj korpus, 1968 v zahraničí a ruský samizdat; slovenský preklad 1991). Formou románou rozpráva - veľmi vierohodne - o liečebni rakoviny v postalínskome období - čiže okolo r. 1956. Solženicyn prešiel liečbou rakoviny roku 1954 v Taškente). Hlavným hrdinom je človek chorý na rakovinu, je to vyhnanec. Stretávame sa tu nielen s nedostatkom lôžok, ale aj s láskou, ale objavuje sa tu aj politika. Dej opisuje nestranná osoba, na izbe a na chodbách s vyhnancom ležia ľu-

dia rôznych pováh a názorov, medzi nimi aj komunisti.

Súostrovie GULAG I - III, (Archipel GULAG, 1973 - 1975 v zahraničí, ruský samizdat). GULAG je akronym, označujúci hlavnú správu táborov nápravných prác. Solženicyn sám seba považuje za kronikára GULAGU v rokoch 1918 - 1956. Sám hovorí, že knihu píše iba z povinnosti voči ľuďom, ktorí tu boli mučení, zomreli alebo boli nepravom zadržávaní. Ide o dielo, ktoré je založené na vlastných skúsenostiach, na spomienkach spoluväzňov atď. Hoci sa nie všetko, čo je v diele opísané, podarilo dokázať, ide o vierohodný opis moci stalinizmu v ZSSR. Slovenský preklad prvého zväzku vyšiel roku 1974 v Zürichu. Červené koleso: románový cyklus; ide o pohľad na vývoj Ruska od revolúcie v roku 1905 cez prvú svetovú vojnu

do Dvesto rokov spolu o židovských praktikách v Rusku. Vykrešľuje v nej úlohu židov pri boľševickom terore. Hoci sa o nej vyjadruje vo svojej knihe umiernené, viacerými spôsobmi predkladá všeobecne známe a stále zatájané pozadie prominentných židovských predstaviteľov v boľševickej revolúcii a obzvlášť židovskú úlohu pri genocíde kresťanov, inteligencie a ďalších potencionálnych nepriateľov Sovietov. Solženicyn sa vyjadruje veľmi empaticky aj s odkazom na sociálny útlak židov zo strany sovietskeho aparátu v 50-tych a 60-tych rokoch, ktorý zakrýval ich prominentnú úlohu pri terore a genocíde predošlých desaťročí. Guardian uvádza:

„Povedal, že Rusko sa musí vysporiadať so stalinistickou a revolučnou genocídou - a že židia by mali byť obvinení za ich spoluprácu s tým, že ich neskoršia sovietska moc perzekvovala“.

Guardian pokračuje:

Alexander Solženicyn, ktorý ako prvý odhalil hrôzy stalinistických gulagov, sa teraz dotkol jednej z najcitlivejších tém v jeho spisovateľskej kariére - úlohe židov v boľševickej revolúcii a sovietskeho útlaku. Vo svojej poslednej knihe sa Solženicyn, vo veku 84 rokov, zaoberá jedným z posledných tabu komunistickej revolúcie: že židia boli oveľa viac páchatelmi represii ako ich obeťami Dvesto rokov spolu - odkaz na čiastočnú anexiu Poľska a Ruska v roku 1772, ktorá vysoko zvýšila rusko-židovskú populáciu - obsahuje 3 kapitoly zaoberajúce sa židovskou úlohou v revolučnej genocíde a tajnej policie Sovietskeho Ruska.

On tiež správne uvádza, že vražedné akcie Kyjevskej Čeky (tajnej policie) nemôžu byť interpretované len faktom, že 2/3 z jej členov boli židia:

Ešte dodáva: „Ale je

nemožné nájsť odpoveď na pretrvávajúcu otázku: kto má byť vinný, kto nás viedol k smrti? Vysvetliť pôsobenie Kijevskej Čeky len faktom, že dve tretiny jej členov boli židia je jednoducho nekorrektne.“

Určite je len jeden človek so statusom publicistu, ktorý si môže dovoliť toto povedať a uverejniť a toho si je Solženicyn vedomý. Ale fakticky, aj keď ste v niečom kriticky, nemôžete povedať, že dve tretiny vražd Čeky spáchali židia. V skutočnosti s týmto zmiernujúcim vyhlásením, jeho knihu nikde nenájdete vydanú v angličtine! Rýchlo kontrolou vydavateľstva Amazon Books zistíte, že Dvesto rokov spolu, posledná kniha svetového a renomovaného nositeľa Nobelovej ceny nepochybnej reputácie, je nedostupná. Mohla by táto kniha byť niečím, čo má byť zakázané vedieť?

Človek si musí položiť otázku: „Čo ak by sa Nemci pohli do Ruska, mali by dominantný vplyv na „ruskú revolúciu“ a podieľali by sa na dvoch tretinách sovietskej genocídy v Rusku?“ nemám žiadne pochybnosti kto by bol obvinený. Sú tisíce kníh, ktoré obviňujú Nemcov z nacistických zločinov. Jeden z najväčších predavačov Hitlerových dobrovoľných katov, uvádza, že ničieho v nemeckej podstate je diabolské a genocídne. Veľa kníh ide ešte ďalej. Obviňujú pápeža a

napokon celé národy z Holokaustu, pretože neiniciovali krviprelievania II. svetovej vojny skôr.

Vyzerá to tak, že nemožno obviniť nikoho zo židovskej komunity v Rusku a nikde vo svete z podpory boľševizmu v Rusku a z prominentnej úlohy v boľševickom hnutí. Preto nemôže existovať kritika za ich dominantné postavenie v genocídnom aparáte, ktorý každopádne zavraždil viac ľudských bytostí ako sú uvádzané obeť nacizmu?

Neexistujú celosvetoví lovci páchatelov ruskej genocídy, nieje tribunál pre ňu, nie je pamätné múzeum na Washingtonskej promenáde, ťažko zmienka v tlačí. V skutočnosti neexistuje rovnako ani pomenovanie pre najväčšiu genocídu v ľudskej histórii, genocídy oveľa väčšej než obchodne označovaný veľký „Holokaust“ svetovo vyzdvihujúcu utrpenie židov. A čo utrpenie kresťanov rukami židovských antagonistov očividne zasluhujúce si patričné označenie.

Guardian opisuje reakciu židovských predstaviteľov ako predsedu Ruského židovského kongresu:

Židovskí predstavitelia a niektorí historici reagovali záruku na knihu a pýtali sa Solženicyna na motív jej napísania, obviňujú ho z nepresnosti faktov a z podpory antisemitizmu v Rusku.

Iróniou, Solženicyn je obviňovaný z prekrúcania faktov. Ešteže nebol príliš kritický k židovskému bádateľovi Juriovi Slezkinovi, ktorý opisuje silu židovstva v storočí židov a honosí sa ich dominantnou úlohou v boľševickej revolúcii a rovnako priznáva ich úlohu pri genocíde tajnej policie. On ich rovnako označuje Stalinovi dobrovoľní kati. Predstavte si na chvíľu, žeby kniha o židoch v boľševizme bola vydaná s týmto názvom hovoriac potom o genocídnych dňoch Torahu a Talmudu, židia by boli genocídni od prírody. Nemyslím si, žeby taká kniha bola publikovaná v médiách a bola by na zozname bestsellerov v Amerike alebo Európe ako Hitlerovi dobrovoľní kati.

Solženicyn, ktorý strávil veľa strašných rokov v GULAGU, tiež odhalil kmeňovú lojalitu existujúcu medzi židmi a Sovietmi, nespornosť účasti židov na systéme GULAG Guardian sa zmieňuje ako boli židia v Rusku záruku na Solženicyna za jeho zmienku o ich minulosti.

Stojí za pozornosť, čo dohánia k zúrivosti ruských židov, on napísal: „Ak by som mal uvážlivo zovšeobecniť a povedať, že život židov v táboroch bol obzvlášť ťažký, mohol by som, ale nechcem to zovšeobecňovať len národnou nespravodlivosťou. Ale v táboroch, kde som bol, to bolo rozdielne. Židia, ktorých som prakticky videl - ich život bol ľahší ako iných“.

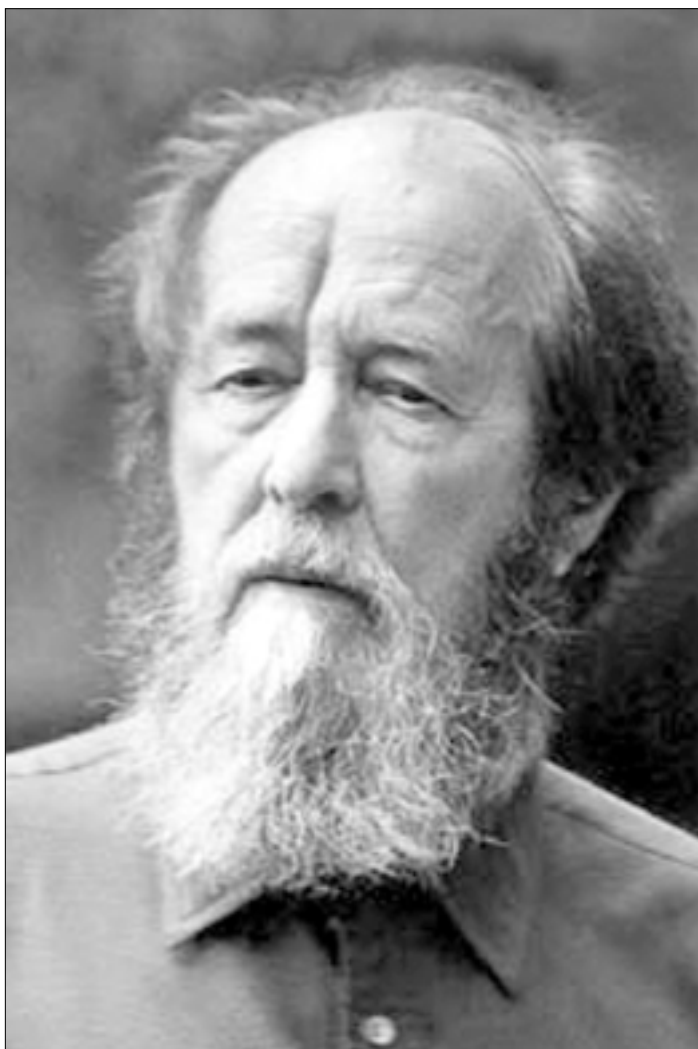
Kmeňový imperatív používaný v boľševickom Rusku je stále používaný medzi Neocons, ktorí orchestrujú vojnu v Iraku pre Izrael. Je to rovnaká kmeňová lojalita, ktorú prinášajú spolu CIA, prezidentskí hovorcovia a poradcovia, médiá a vládne úrady, lobisti, finančné skupiny a politickí kandidáti, ktorí zabezpečujú imperatív židovskej nadradenosti.

Je isté, že vedenie Federálnych rezerv a Svetovej banky sú ovládané súkmeňovcami, ktorých záujmy sú povýšené nad všetkým. Rovnako to prebiehalo v GULAGU, kde - ako hovorí Solženicyn - židovské monstrá zabezpečili svojich pár väznených súkmeňovcov čo najlepšie tak, aby čo najviac vytvárali zo svojej zlej situácie, v ktorej sa nachádzali.

Ako povedal Pete Findley, „Gorila je v miestnosti, ale nikto to nesmie povedať nahlas.“ Snáď pár ľudí môže upozorniť na to, že nám kávu servíruje jej chľapatá ruka. Niekedy môžeme zacítiť pach tejto skorumpovanej beštie a zmeniť sa o tom medzi sebou, ale nikto sa neodváža konfrontovať gorilu priamo.

Hoci sa Solženicyn vo svojej knihe zmieňuje o týchto veciach len veľmi mierne, nenájdete ju na lukratívnom a dôležitom anglickom knižnom trhu.

ANNA HRUŠKOVÁ
Celý článok Dr. Davida Dukea uverejnil britský denník The Guardian (UK) 25. januára 2003

Bohatší o poéziu

*Pavol Garan: Smrť zahroteným prstom
Bratislava, Vydavateľstvo
Spolku slovenských spisovateľov 2007*

Debutová básnická zbierka Pavla Garana *Smrť zahroteným prstom* patrí k tomu najlepšiemu, čo u nás v oblasti poézie za posledné roky vzniklo. Autor za ňu zaslúžene dostal prémie Kraskovej ceny. Táto zbierka obsahuje poéziu, ktorá verí sama sebe, ktorá nepopiera svoje korene, naopak, vedome nadväzuje na dobré tradície (nielen) našej básnickej tvorby. Napísaná je prevažne vo viazanej verzii, pričom prevláda sonet v rôznych obmenách.

Knižka pozostáva zo štyroch beznázvových častí odlišujúcich sa viac formou než obsahom. V prvej nachádzame desať sonetov, ktoré predstavujú, ako napokon celá zbierka, šťastné sklbenie reflexie a impresie. Básnik zachytáva pocity, nálady, dojmy, a to na pozadí úvah o zmysle života. Aj keď, a vyznieva to ako autorský zámer, po obsahovej stránke je to poézia prchavá, bez hlbšieho ponoru do zvolenej tematiky - poézia ako sen, krásna hra, zápas o rovnováhu... Je to poézia sytená poéziou, so štipkou sentimentu, pátosu, ale tiež ironie a sebaironie, pritom príťažlivá a životaschopná, pretože, možno paradoxne, k autentickému poézii patrí aj istá dávka štylizácie.

V druhej časti zbierky tvoria väčšinu básne vo voľnom verši. Vidno však, že autora to ľahá k viazanej forme a rýmu. A potvrdzuje sa tu staré známe, že zlého básnika pevná forma obmedzuje a dobrému slúži ako opora. Pavol Garan básnické remeslo ovláda, ale nie všetky básnické texty zaradené do zbierky sú vydarené. Zdá najsľabšou je básne Inzerát, pripomínajúca začiatocnícke pokusy. Miestami narazíme na nepresný rým, napríklad v *Báňach* Tento motív a *Džez* 1960.

Tretia časť Garanovho debutu obsahuje 16 básní v pôvodne kórejskej básnickej forme *sidžo*. Táto forma je na Slo-

vensku takmer neznáma, v minulosti sa jej autorsky venoval hádam len Ján Zambor, teraz sa však o ňu začína zaujímať viac milovníkov poézie, zďa aj zásluhou Pavla Garana. Jedno jeho *sidžo* (Z registra krokov) vidíme v rukopisnej podobe na zadnej strane obálky - ide o kondrótovskeho stručného hutného básničku, ktorú hodno odcitovať celú: *Tá náhla / hmľa, že v nej stromy visia. // (Po nebi akoby sa / zem zľahla.) // Tá naša prevrátená dráma: / krok späť je krokom do neznáma.*

Zbierku uzatvára cyklus deviatich sonetov. Hoci sa v ňom prelína niekoľko motívov, možno povedať, že jeho hlavnou témou je poézia sama - poézia v zrkadle a život v zrkadle poézie. V šiestom sonete cyklu lyrický subjekt vypovedá: „Ja som ten, ktorý má krv na krajíčku / kože, keď myslím na smrť, na verš, s ktorým / sa celkom stotožním. A oneskorím.“

Z polygrafického hľadiska je kniha pekne spracovaná, o ilustrácie a grafickú úpravu sa postaral Milan Ladyka. Autorom osobne ladeného doslovu je Ján Petrik. Vyjadruje v ňom názor, že interpretovať poéziu vlastne ani nie je možné. Ona buď nie je, alebo jednoducho je. A pokračuje, doplnia: „Napríklad vrchovato... ako v tejto knižke...“ Ale vráťme sa na začiatok. Hneď v prvej básni zbierky nachádzame tieto slová: „Oviala ma poézia... // každým novým dňom som menej, menej telesný, / ale predsa: o poznanie, o poznané ťažší.“ Taký je údel básnika, ktorý vníma poéziu ako spôsob života. Básnik Pavol Garan sa vo svojich textoch viac či menej otvorene hlási k viacerým básnickým menám, mne osobne jeho verše pripomínajú Charlesa Baudelaira. Tým však v žiadnom prípade nechcem povedať, že tu ide o napodobovanie či eklektizmus. V hre je niečo iné - tvorivé rozvíjanie tradície, znalosť tvorby iných autorov a v neposlednom rade skutočný záujem o poéziu ako krásnu a obohacujúcu súčasť ľudského života. Podľa Pavla Garana každý z nás môže byť bohatší o poéziu.

JÁN MARŠÁLEK

Moderné rozprávky pre najmenších

*Peter Karpinský
Rozprávky z múzea záhad
a tajomstiev
Bratislava: Mladé letá, 2007*

V snahe osloviť a zaujať detského čitateľa sa Peter Karpinský podujal napísať ďalšiu knižku s názvom *Rozprávky z múzea záhad a tajomstiev*. To, že tento autor disponuje naračnými schopnosťami a predispozície tohto typu veľmi flexibilne využíva vo svojej literárnej tvorbe, potvrdil najskôr v prozaickom debute *Oznamujeme všetkým majiteľom hrobov* (1997) a neskôr vo svojej prvej knižke, nasmerovanej k detskému čitateľovi - *Ako sme s Ťukťukom Ťukťukovali* (2001). Aj jeho posledná publikácia potvrdzuje schopnosť dokonale fabulovať, vytvárať predstavy a zhmotniť ich v jednotlivých konkretizáciách textu.

Konkrétne príbehové variácie autorských rozprávok sa javia vcelku ako zaujímavá stratégia voči detskému príjemcovi a v kontexte s ilustratívnou zložkou publikácie vytvárajú zaujímavý kolorit. Napriek tomu, že sú jednotlivé príbehy (rozprávky) fabulačne, tematicky i motívicky autochtónne, nevytvárajú dojem nesúrodno zviazaných jednotlivých. Ba práve naopak - integračnými prvkami týchto rozprávok je postava Radoslava Šalamúna s jeho Múzeom záhad a tajomstiev, prostredníctvom ktorých autor navodzuje epicentrálny model rozvíjania príbehov - rozprávok - záhad. Účasť čitateľa pri recepcii je nevyhnutná - ráta sa s jeho detektívnymi ambíciami, resp. so schopnosťou odhaľovať príčiny v súčinnosti s hlavným protagonistom. Aj postavy niektorých rozprávkových príbehov v zmysle svojej funkčnosti a pragmatickosti presahujú rámec parcuality a objavujú sa ako asociatívne zložky, usúvzťažujúce indície k zvýrazneniu monolitickosti knižky. Autor teda vedome intelektuálne vplyva na čitateľa, núti ho premýšľať, dedukovať, asociovať, vnímať parciálne konotatívne oblúky, prípadne zamýšľať sa nad kauzalitou (de)tenzie.

Peter Karpinský svoju knižku rozprávok rámcuje úvodnou invokatívou a záverečnou rozlúčkovou „rečou“ - nič nenecháva na náhodu. Detektívnosť pod-

čiarkuje analytickými postupmi, primeranými detskému príjemcovi a bez prítomnosti prehnanej patetickosti v znamení „pátrača“ prostredníctvom hlavnej postavy Radoslava Šalamúna odkrýva ľudské kvality protagonistov, založené na spravodlivosti a pravde, ale i na humore a zábavnosti.

Výstižné sú i mená postáv, ktoré v podstate nomen omen tvoria akúsi sériu indícií, záhytných bodov, potrebných k rozuzleniu príbehu. Tak sa možno dočítať o Alojzovi Tekvičkovi zo Zväzu záhradkárov, holičovi Kornéliovi Britovi, rýchliku Červená strela, lupičovi Janovi Pirátovi a kapitánovi Pendrekovi, ale i o „bosorky“ Agáte Abraxatorisovej, novinárovi Augustínovi Diktafónovi, trénerovi futbalového mužstva FC Ofsajd Silvestrovi Kopačkovi, o zlodějoch Ďurovi Vreckárovi, Ferovi Pakľúčovi a Jožovi Kradošovi, opilcovi Vilovi Otrundžovi či o maliarovi Svätoplukovi Temperkovi a hydrometeorológovi Dušanovi Krhličkovi.

Aj samotné príbehy sú úsmevné, i keď častokrát ide o vážne veci. Napríklad holič Kornélius Britva po spriahnutí sa s čertom a použitím jeho elixíru na rast vlasov spôsobil vlasovú kalamitu; prostredníctvom cvičiacej a posilujúcej periny, ktorá by chvela mať „ideálne miery“ dáva návody ako sa zbaviť z toho vyplývajúcej depimovanosti; prostredníctvom rýchlika Červená strela, ktorý sa bál vchádzať do tunela nabáda k úniku od neodôvodneného strachu. Aj záhada vystrašeného ducha, pracujúceho u Duchoslava Duchničku, ktorému patrí firma Duchotechnika s reklamným sloganom „Duchotechnika - duch do každej domácnosti; Duchotechnika - duchovné práce každého druhu“ vyznievajú napriek prezentovanej neľudskosti podnikateľa voči duchom veľmi ostentatívne. Podoba aj záhada futbalového mužstva FC Ofsajd, v ktorom si tréner nevedel rady s nekoordinovaným pohybom hráčov na ihrisku: „hráči zakaždým, keď vyjdú na ihrisko, jednoducho poblúdia. Niekedy sú po zápase takí stratení, že nedokážu trafiť ani späť do šatne“ a s nelichotivým skóre 50:0 v prospech súpera. Príčinou bol bludný koreň pod štadiónom a pod.

Metódy Sherlocka Holmesa autor dokonale uplatnil v záhadе stratenej sochy, kde sa bádáním dopracoval k rôznym teo-

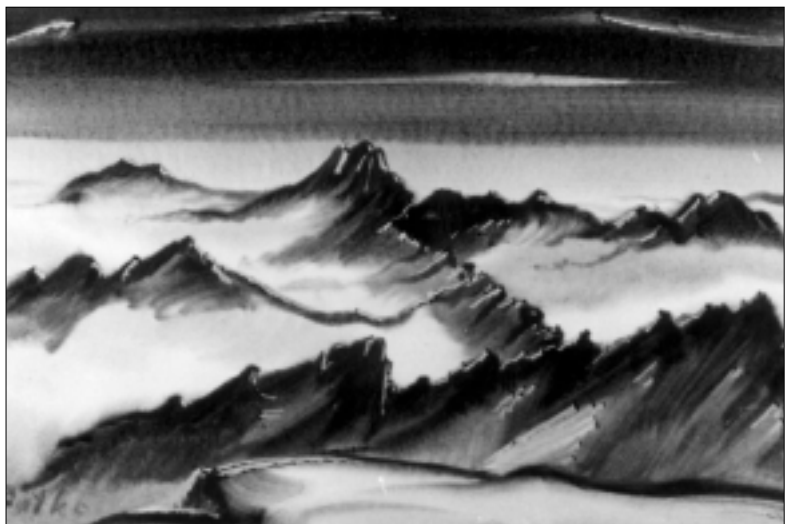
riám, pred ktorých zhodnotením vyslovil myšlienku a ňou sa snažil čitateľa nie pasívne doviesť k vyústeniu záhad, ale práve naopak, tesne pred rozšifrovaním ponúknuť priestor na zamyslenie sa: „Čo by ste na mojom mieste robili vy?“

Zaujala i environmentálna tematika, ktorá dominovala v záhadе tancujúcich víl - víly sa totiž nemali kde oddávať tancu po výrube lesa, a tak sa túlili po meste a takmer na smrť utancovali niektorých občanov - napríklad aj bývalého alkoholika, neskôr predsedu Spolku boja proti alkoholu Vila Otrundžu. Táto záhada je zvlášť zaujímavá, nakoľko sa v nej vyskytuje kolorit výrazových prostriedkov - mnohé slová a slovné spojenia mládežníckeho slangu (ženštiny, nazdar baby, Skade idete? Z didžiny?, Šibe vám...), ale napríklad i eufemizujúce výrazy, prirovnania a metafory: „Pozrite sa, prestáva pršať a cez oblaky sa prediera slniečko. Dažd'ové kvapky na okne sa trblietajú ako diamanty. Čosi mi to pripomína... Už viem. Príhodu, ktorá sa spája s týmto kúskom závoja. Skúste sa ho dotknúť. Je ľahulinký ako vzduch, pretože je utkaný z mesačných lúčov.“

Vzácné je aj zistenie z poslednej rozprávky o miznúcej dúhe, kde sa autor zamýšľa nad tvorivou silou umelca, nad inšpiráciou. Ak sa však tento tvorivý stimul vytratí, v duši umelca nastáva stagnácia a kríza. Tento moment vyjadřil prostredníctvom osudov maliara Temperku: „...stál pred plátnom a čakal, či mu predsa len niečo nenapadne, ale nápad neprišiel. Jeho inšpirácia sa celkom stratila. A inšpirácia je pre umelca veľmi dôležitá, je to ako nejaké vnuknutie, tvorivá náhoda... a teraz je preč.“ Vychodisko z tvorivej stagnácie mu ponúka sám autor a realizuje to prostredníctvom motivačných vyjadrení Radoslava Šalamúna: „Čo keby ste začali ilustrovať detské knižky, tam je predsa nápadov habadej.“

Peter Karpinský aj touto knižkou pre detského čitateľa potvrdil, že intelektuálne fabulovanie s empatickým konotovaním k detskému aspektu zatiaľ nevyčerpal jeho inšpiračné zdroje a napriek tomu, že príbehy Ťukťuka pôsobili o niečo šibalskejšie, publikácia je hodnotným dôkazom existencie modernej autorskej detektívnej rozprávky pre najmenších.

JOZEF BRUNCLÍK

PETER CHORVÁT

Loreta leta

Plavovlasý dych

Verné či neverné
sú predsa oči
jesenné?

To dobre viem
že večerne raz chodievajú
po medzi
sukne veterné

Celým pohľadom potom
koketne sfúkne krajinu
češúc si vlasy
medené
na teplučkej úvrati tam
prepestré šaty rozvíeva
na podzimný bál

cválajúci belko
z druhých strán
dvoch riek

A potom sa to staň
keď spolu rieknu:

Vieš
že ani nie?

Nutne

Neveriac na náhody
kráčať bez viet
žeravým letom
po najtichšom lade
neskrotní milenci
chodiaci zo zásady
na jahody v zime

Je bielo
belaso a
červeno
s ozvenou
do prievitna

Nenasýtná túžba
byť celí
bez seba a seba
sceliť
tvarom
farbou
zvukom
vôňou
bezsených slov i
spaľujúco sklenených zvonov
odpuť a zltovanie

sám v tvojom
neúprosnom plači klačim
s rukami na ramenách
kresliac ťa
trošku viac než len
a iba
z Márii Magdalén
vo všetkých ženských menách
hrdý šibal
s fúzikmi do biela

ubzikni menšej noci
a pred nikým
a milovaná zas
pani
Pána

veď
Božia
je krása

bez príkras

Lebo

Tá
priepasť
počiatku púte
odkazuje jej
neboťný cieľ
A keďže si aj Boh
prešiel svojim pekľom
nedôjde do raja
nijaká duša
čo nevyšla
na dno
svojho
ja

Bože, daj...

Bože, daj,
nech nie je viac,
čo je na predaj,
a bolo iba to,
čo sa kúpiť nedá

Láska

A bolo jej za batoh,
až nám podlomí kolená,
vyrazí dych,
živá tak, že smrťou je
pre mŕtvych

Úvod do rýmovania

(reklamná)
Vyplazuješ
na mňa
oči,

a plače ti
jazyk.

Navykám si
na 3k,

nenaletieť,

len vám
na to skočiť.

No aby som neodbočil -

Bitka pri Viedni sa odohrala 12. septembra 1683 medzi vojskami poľsko-rakúsko-nemeckými pod velením poľského kráľa Jána III. Sobieskeho a osmanskou armádou, ktorú k Viedni priviedol veľký vezír Kara Mustafa. Znamenala ťažkú porážku tureckej armády, z ktorej sa už osmanské impérium nespamätalo a prestalo byť - po niekoľkých storočiach, - stálo hrozbou pre Európu. Skončil sa tak druhý pokus o prienik islamu na európsky kontinent. (Prvý pokus sa uskutočnil už v stredoveku príchodom islamských Maurov na Iberský polostrov r. 711 a ich ovládnutím tejto časti Európy až po ich vyhnanie r. 1492).

Ďalším dôsledkom, ovplyvňujúcim najmä život na Slovensku a v Sedmohradsku, bol koniec maďarským protihabsburským povstaniam, ktoré sa vždy odohrávali v spolupráci a s podporou osmanskej ríše. Z dvoch maďarských magnátov, ktorí práve v tomto čase kolabovali s osmanskou ríšou (sedmohradský knieža M. Apafi a Imrich Tököli), bol to najmä Tököli, ktorému v tomto kritickom roku 1683 pripadla veľmi významná úloha - zastaviť postup poľských spojencových vojsk na pomoc obklúčenej Viedni. Povstanie Františka Rákociho II., ktoré vypuklo po porážke Turkov pri Viedni, bolo už anachronizmom a prakticky od začiatku bolo odsúdené na neúspech. Víťazná Habsburská ríša sa stala európskou veľmocou.

Na úvod kvôli objektívnosti by som rád citoval charakteristiku bitky z internetového znenia známeho lexikónu Encyklopédia Britannica.

Encyklopedická skratka

„Vodca uhorských kalvinov, Imrich Tököli, naliehal na tureckého veľkého vezíra Kara Mustafu, aby napadol habsburské hlavné mesto. S tichou podporou uhorskej armády 150 000 Turkov obľahol Viedeň. Obľahateľom sa podarilo zmocniť vonkajších opevnení a začali s podkopávaním tunelov k vnútorným múrom. Panovník opustil Viedeň. Pápež Innocent XI. sa neúspešne pokúšal prímäť francúzskeho panovníka Ľudovíta XIV. k tomu, aby pomohol Leopoldovi proti Turkom. Potom sa obrátil s výzvou na Poľsko, podporiac ju veľkou finančnou čiastkou. Hoci toho istého roku už Sobieski s panovníkom uzatvorili spojenectvo voči Turkom, Sobieski bol zdržanlivý, pokým pápež nepresvedčil Karola Lotrinského pripojiť sa k spojenej armáde spolu s elektormi saskými a bavorskými a s 30 nemeckými princmi. Táto 80-tisícová armáda sa zoradila na vrchole kopcov nad Viedňou (Leopoldberg a Kahlenberg, pozn. prekl.) a ráno 12. septembra Lotrinského a Sobieskeho sily zaútočili na Turkov. V tomto čase Turci už dosiahli vážne prelomy v obrane mesta a všeobecne sa usudzuje, že boli oveľa bližšie k ovládnutiu Viedne než r. 1529. Bitka zúrila 15 hodín, než tureckí nájazdníci boli vytlačení zo svojich zákopov. Červený stan Veľkého vezíra bol zhozený, ale jemu sa podarilo zachrániť, zatiaľ čo tisíce členov jeho bezhlavo utekajúcej armády bolo zmasakrovaných alebo vzatých do zajatia. Podľa zachovaných správ, príslušníkom víťazných armád a Viedenčanom trvalo celý týždeň, pokým skompletizovali koristi, ktorú Turci zanechali vo svojom tábore.“

Pozrime sa bližšie na prípravu a priebeh tejto kľúčovej udalosti XVII. storočia, ktorá nadhlo ovplyvnila ďalší vývoj Strednej Európy a Balkánu. Ako je zvyčajne aj v britskej encyklopédii, v bitke pod Viedňou pripadla významná rola Imrichovi Tökölmu. Aby sme pochopili atmosféru doby a logiku udalostí, ktoré viedli k tomuto historickému stretnutiu kresťanských a osmanských armád a ich spojencov, musíme vychádzať zo situácie, aká vládla v Uhorskej časti Habsburského mocnárstva. Uhorsko bolo v tom čase rozdelené na tri časti: Dolné Uhorsko s Budínom, tzv. Budínsky pašalik, bolo súčasťou Osmanskej ríše. Druhá časť - Sedmohradsko bolo v rukách tureckého vazala kniežata M. Apafiho. Tretia časť - Horné Uhorsko (z väčšej časti Slovensko) bolo pod neistou správou Viedne. Po odhalení sprisahania pro-

ti Viedni (Vešelini a spol.) Habsburgovci zúčtovali nielen s hlavnými žijúcimi predstaviteľmi, ale aj s ostatnými prívržencami protihabsburských sprisahancov: po celom kraji prebiehali súdy a previerky posádok a počty prepustencov a zbehov či utečencov rástli na tisíce, až desaťtisíce.

Ako píše vo svojom článku E. Tarabčáková (Bolo Uhorsko štítom kresťanstva proti Turkom? Kultúra 2005) „...prepustenci a bezdomovci sa stiahli pod ochranu varadínskeho pašu a čakali, kedy sa so zbraňou v ruke vrátia do kráľovského Uhorska. V roku 1672 prepustencov a bezdomovcov bolo už toľko, že sa odvážili útočiť na menšie kráľovské posádky. Kráľovskí generáli ich však väčšinou porazili. Sedmohradský knieža M. Apafi poskytovalo na svojom území prepusten-

ho Uhorska. Turkom to vyhovovalo a dali mu k dispozícii niekoľko svojich elitných jednotiek, najmä ľahkú tatársku jazdu. Jeho vojsko sa rýchle rozrastalo, tak ako svojho času Bočkajove a Betlenove.

Turecké ťaženie na sever

Začiatkom roku 1682 Veľká porta nariadila svojim vazalom, Apafimu a Tökölmu, aby spolu s jednotkami varadínskeho a budínskeho pašu útočili na habsburské vojská všade, kde sa s nimi stretnú. Na základe úspechov týchto výbojov a predovšetkým na základe úspechov Tököliho kurucov prišli Turci k záveru, že nastal čas, aby sa definitívne porátali s Viedňou. V tomto smere začali robiť aj dovtedy nevídané prípravy. Imrich Tököli si našiel čas a koncom jari 1682 uzavrel manželstvo s Helenou Zrinskou,

ného Uhorska (asi východná polovica Slovenska) za podmienok, že uzná vazalskú závislosť od sultána a každoročne bude platiť do sultánovej pokladnice dane. Tököli to prijal, a tak historické Uhorsko v septembri 1682 bolo rozdelené už na štyri časti.“

Turci zorganizovali svoje sily v Adrianopole. 31. marca 1683 turecká armáda, najväčšia, akú sa Turkom v XVII. storočí podarilo vôbec sformovať, vydala sa do Belehradu pod vedením samého sultána Mehmeda IV. Tu sa pridali vojská z blízkych provincií, pašalíkov a vojská vazalov. Za veliteľa armády bol ustanovený veľký vezír Kara Mustafa. Novopečený knieža Imrich Tököli so svojimi kurucmi (20 000) sa pripojil k tureckej armáde už v Osijeku. Apafi so sedmohradským vojskom na rozkaz veľ-

Tököli a porážka Turkov pri Viedni

Na 325. výročie bitky, ktorá zásadne ovplyvnila históriu Európy

com, utečencom a bezdomovcom azyl. Gróf Imrich Tököli medzi nimi verboval vojakov a sám sa postavil na ich čelo. Títo rebeli si hovorili, že sú kuruci. Podľa lingvistov označenie kuruc pochádza z tureckého slova kurudš, čo znamená rebel, alebo povstalec. Sám Imrich Tököli pochádzal z obchodníckej rodiny, povýšenej do radov šľachty. Po smrti otca, ktorý spolupracoval so spiklencami Vešeliniho a Zrinského ml. a po konfiškácii svojho hradu na Orave, utiekol do Sedmohradska. S naverbovanými kurucami potom podnikal úspešné výpady do Horné-

hradnou paňou mukačevského hradu a vdovou po Františkovi I. Rákocim. Tököliho už vtedy vynikajúco charakterizoval František II. Rákoci, syn Františka I. Rákociho, takto: „Had, ktorý vložil do postele mojej matky“. Potom „odskočil“ k svojim kurucom a v letných mesiacoch dobyl Košice a Fiľakovo. Tieto rýchle úspechy nadchli aj samotného sultána. V septembri, na mieste posledného víťazstva Tököliho vo Fiľakove, mu budínsky paša Ibrahim (v prítomnosti M. Apafiho) odovzdal sultánsky atnámét (listinu), v ktorom ho sultán menuje za knieža stred-

kovezíra prešiel na ľavý breh Dunaja. Táto obrovská spojená armáda (okolo 200 000 mužov) začiatkom leta 1683 vkročila do Uhorska a v Stoličnom Belehrade (Székesfehérvár) na zasadnutí veľkej vojnovnej rady bol určený cieľ - Viedeň. Do tejto chvíle nebolo stále jasné, či Kara Mustafa zaútočí na Poľsko alebo na Rakúsko. Až tu sa pridala jazda krymských Tatárov, ktorá predtým táborila pod Kamenom Podolským, držiac v šachu Poľsko. Tento strategický ťah veľkého vezíra sa sčasti podaril a spomalil reakciu a pomoc poľskej armády.

Poľský kráľ Ján III. Sobieski

Cisárstvo v ohrození

V tom čase cisár Leopold I. bol v konflikte s Francúzskom. Viedenská diplomacia sa snažila diplomatickými rokovaniami s Tureckom zabrániť vojne. Keď tieto rokovania zlyhali, začalo sa rokovanie s Poľskom. Bolo sťažené tradičnými priateľskými vzťahmi Poľska s Francúzskom ako aj dobrými vzťahmi Francúzska s Tureckom. Napriek tomu 1. apríla 1683 podarilo sa aj za veľkého úsilia Juraja Selepečniho-Pohronca uzavrieť pakt s Poľskom, ktorý stanovoval:

- v prípade ohrozenia ktoréhokoľvek z miest (Krakov alebo Viedeň) druhá strana príde na pomoc;

- na udržovanie poľských vojsk cisár a pápež poukážu finančnú hotovosť.

Pokiaľ ide o rakúske sily, podarilo sa ich skoncentrovať 6. mája pri Kittsee. Na čelo 32-tisícovej armády bol menovaný knieža Karol Lotrinský. Dodatočne posilnil armádu aj oddiel poľských dobrovoľníkov pod vedením Hieronyma Lubomierskeho. Pre konflikt s Francúzskom väčšina ríšskych kniežat nemohla poslať posily. Ríšske vojská prišli až tesne pred bitkou pri Viedni.

Napriek tomu Karol Lotrinský so svojou armádou nestál nečinne pri Kittsee, ale zaútočil na nepriateľa. Najskôr obľahol Nové Zámky a pohol sa na Ostrihom. Správy o pohybe hlavných tureckých síl na Viedeň prinútili cisára odvolať útočiacu armádu. Preto K. Lotrinský vycúval k pevnosti Javarin (Ráb, dnes Győr). Avšak predsunutá tatárska jazda obklúčila rakúske sily. Preto boli nútené ustúpiť a 7. júla K. Lotrinský prijal bitku pri Petronelli, neďaleko dnešných slovenských hraníc. Prehliadnuť úmysly nepriateľa, rakúsky vojvodca ustúpil pod Viedeň. Až vtedy vypukla vo Viedni panika, ako zhodne píše rakúske i poľské pramene. Viedeň sa obrátila o pomoc ku všetkým svojim spojencom. Cisár odišiel do Linzu a odtiaľ neskôr do Pasova.

14. júla Turci podišli k Viedni, vytlačili rakúsku armádu a 16. júla obľahli mesto. Začali sa prípravy na dobytie mesta. Ale okrem toho Kara Mustafa poslal samostatné oddiely k Javarinu, chrániac tyľ a posily pre Tököliho maďarských povstalcov približujúcich sa k Bratislave. Popri kurucoch najväčšou pohromou pre slovenské obyvateľstvo boli tatárske jazdné oddiely, rozlievajúc sa krajom, rabujúc, páliac a vraždiac všetko, čo im prišlo do cesty. Aj v takej ťažkej situácii, v akej sa nachádzali naše kraje na Západnom Slovensku a vo Východnom Rakúsku, napriek nezmernej presile nepriateľa, vojenský génus Karola Lotrinského nedal spať tureckým nájazdnikom. So svojou ustúpil k Jedlersee. Vyčkal vhodnú chvíľu a pohol sa na Bratislavu, kde 31. júla rozdrvil Tökölyho armádu. Odtiaľ svojou jazdou a Lubomierskeho kavalériou bránil Tatárom v nájazde na Moravu. Došlo k viacerým potýckam, mimo iného i pri Bisambergu.

Dva mesiace sa Viedeň bránila nepriateľskej presile. Odolala len vďaka tomu, že bola dobre opevneným mestom a na čele obrany stáli vynikajúci a statoční velitelia. Vojenským veliteľom bol generál Ernst Starhemberg. Veliteľom civilnej obrany bol Zdeněk Kašpar Kaplíř zo Sulevic. Viedeň bránilo 11 000 vojakov, 5 000 príslušníkov mestskej stráže a silné delostrelectvo. O hrdinstve obrancov sa už veľa popísalo. Bránil sa cez celý júl i august a ku koncu po dvoch mesiacoch neustálych bojov počet obrancov klesol na 5 000. Všetkých posilňovalo vedomie, že ak sa neubránia, čaká ich ťažký masaker, nepredstaviteľné násilie, smrť alebo potupné otroctvo.

Turecká armáda za najvýhodnejšie miesto na prelom obrany vybrala juhozápadné miesta v okolí bástí Löbl a Burg. Tu sa začalo so zemnými a minerskými prácami. Najkrutejšie boje sa zväčšovali o dobytí ravelínu (pred baštami vysunutého opevnenie). Bojovalo sa aj v podzemí v podkopoch. 3. septembra Turkom sa podarilo dobyť ravelín. Dobyli obranné prístavky okolo oboch bástí a boli už vlastne pripravení na generálny útok a zaujatie mesta. A pomoc zvonku neprichádzala. Až 12. septembra začuli zdecimovaní

Páter Ján Dornič

Páter Ján Dornič pochádza zo Slovenska, v USA ho volajú Ivan Dornik. Učil na Pittsburskej univerzite, zakladal tam katedru slovenského jazyka a literatúry, prvý svojho druhu na americkom kontinente. Teraz pôsobí v Baltimore, kde založil niekoľko dobročinných organizácií.

- Otec Dornič, odkiaľ pochádzate, kde ste strávili svoje detstvo a študentské roky?

- Narodil som sa v Ujaku na Východnom Slovensku Dedina sa premenovala na Údol, lebo za Slovenského štátu si každý myslel, že to je Ujak, čo po maďarsky znamená nové, a vtedy bol môj otec komisár v obci. Tá zmena prišla za môjho otca a on sám nevedel, prečo nastala. Slováci chceli očistiť slovenčinu od maďarských vplyvov. Keď som šiel do Juhoslávie, dozvedel som sa, že tento názov nepochádza z maďarčiny, ale ide o chorvátske slovo, lebo to bol pozostatok Bielych Chorvátov, ktorí sa vysťahovali z tejto oblasti na Balkán, už neviem v ktorom storočí, to bolo iste viac než tisíc rokov. Čiže Ujak znamená ujec alebo ujko a bolo by dobre, keby sa to znovu menovalo Ujak, a nie Údol, lebo ide o historický názov, mali by sme zachovať nejaké pamiatky na Bielych Chorvátov, ktorí sa od nás vysťahovali a odišli na Balkán. A povedali mi ešte, keď som bol v Juhoslávii, že moje meno Dornič je ich meno. V Juhoslávii bolo veľa takých mien, každý si myslel, že som Chorvát.

- Ako a kedy ste sa dostali do USA? Prečo ste sa tam rozhodli zostať a aké boli vaše začiatky? Mali ste tam nejakých priateľov?

- Najväčšia príčina, prečo som stále chcel odísť do USA? Sestra z matkinej strany bola v Amerike, jej dvaja bratia boli tiež v Amerike a na Slovensku nebol nik zo strany mojej matky, tak som chcel ísť za nimi, lebo moja matka zomrela keď som mal 6 rokov. Ťahal ma do Spojených štátov, aby som bol s rodinou, lebo môj otec sa potom, asi o štyri roky, oženil. Mal obchod v Údole (Ujaku) a veľa času pre nás deti nemal, preto som si myslel, že mi bude v Amerike lepšie. A pretože komunistický režim nás nepúšťal do zahraničia, rozhodli sme sa s ďalšími kamarátmi, že pôjdeme do Juhoslávie. Potom som prešiel do Rakúska, odtiaľ do Nemecka a v Nemecku som dostal papier od môjho ujka z Passaiku v New Jersey, ktorý ma sponzoroval, keď som prišiel do Ameriky. Od toho času som v Amerike a stal som sa občanom USA, vysvätili ma tu aj za kňaza, skončil som tu aj školy. Skončil som katolícku univerzitu, Duginesne univerzity v Pittsburghu, získal som master degree, potom som si urobil doktorát na univerzite Drew university in Madison v New Jersey a odvtedy pôsobím ako gréckokatolícky kňaz. Pôbil som v Californii, v Pennsylvánii, asi 50 míľ od Pittsburghu, potom som prešiel do Baltimore, kde som vybudoval dom dôchodcov so 110-mi bytmi, vybudoval som pre chorých dom sv. Jána, resp. nursing dom, aj teraz máme 3 domy pre homeless, teda pre bezdomovcov.

Kňaz sa musí starať o ľudí

Muž z Lemka

- Boli ste zakladateľom katedry slovenčiny a slovenskej literatúry v Pittsburghu. Povedzte niečo o tom a prečo ste odišli z dobre vybudovanej katedry? Aký bol záujem o túto špecializáciu zo strany študentov, ako sa uplatnili v praxi?

- Predovšetkým som to nechal preto, lebo už sme urobili, čo sme mali urobiť. A mojím cieľom nebolo byť profesorom, ale byť kňazom. Vedeli sme, že Slováci nemali žiadnu katedru na Americkej univerzite, tak sme založili katedru slovenského jazyka a ja som to chápal tak, že práca bola urobená pre našich ľudí, aby sa mohli učiť slovenčinu a slovenskú literatúru. Bola tam profesorka poľského jazyka, ktorá bola prepustená a na jej miesto dali anglického profesora učiť poľštinu, preto sme na znak protestu viacerí opustili univerzitu, lebo sme to považovali za diskrimináciu tejto profesorky. Ale najhlavnejšia príčina bola tá, že som chcel zostať kňazom, a nie profesorom do konca života.

- Kedy ste boli naposledy na Slovensku a ako by ste hodnotili súčasné smerovanie SR?

- Naposledy som bol na Slovensku minulý rok, pravda, situácia sa veľmi zmenila, Slovensko je v EÚ, ale podľa môjho názoru to nie je najlepšie pre budúcnosť Slovákov, slovenský jazyk a slovenský národ a Slovanov všeobecne. Všade, kde som sa obrátil, boli anglické nápisy, čo bolo dobré pre mňa, lebo ja anglicky viem, ale celá orientácia vo východnej Európe už nie je slovanská, ale viac sa orientuje na západ, to znamená na nemeckú kultúru a slovenskú nechcú spomínať, ani poznať.

- Panslavizmus - znamená v pôvodnom význame hnutie za zjednotenie všetkých Slovanov. Aký význam má podľa vás panslavizmus v 3.- tisícročí, v súčasných demokratických podmienkach, na tomto kontinente? Ako vnímajú panslavizmus americkí Slováci?

- Panslavizmus ako také neexistuje ani v Amerike. Zorganizoval som panslovanskú konferenciu pred 20-mi rokmi pre ľudí v Amerike. Pracovali sme spolu, aby sme niečo dosiahli, ale niektorí, čo sem prichádzajú, sa sami orientujú, aby boli Američania. Tu už poľštinu, ruštinu, ukrajinčinu nepestujú a v Amerike sa panslavizmus nezachová, tu sa všetko amerikanizuje. Ale doma v Európe, tam by sa dalo pracovať na tom, aby sa to zachránilo pre budúce generácie.

- Ste vedúca osobnosť rusínskeho hnutia, dalo by sa povedať, že idete po stopách Alexandra Duchnoviča. Aké sú vaše ciele?

- Ani neviem, či som predstaviteľ Rusínov, pretože najviac som sa staral o to, aby Slováci viacej dostali, lebo Rusíni majú svojich biskupov v Amerike, nepotrebovali žiadnu pomoc. Pomoc potrebovali Slováci, lebo nikto sa nestaral, aby tu slovenčina bola na univerzite a

aby sa gréckokatolíckym Slovákom dostala pomoc. Bola tu skupina gréckokatolíckov Slovákov, čiže to bol môj cieľ, aby sme sa zorganizovali, aby aj Slováci a gréckokatolíci mali niečo svoje, lebo inak by to nik neurobil. A aj môj biskup, ktorý bol vymenovaný Vatikánom, kardinál Krol, bol kritizovaný rusínskymi biskupmi za to, že sa stal pre slovenských gréckokatolíckov administrátorom, potom sa musel pre túto kritiku vzdať,

rat' viac, než sa starajú politickí činitelia. Lebo to je poslanie cirkvi a kňaza.

- Založili ste domov st. John's s asistenčnými službami. Porozprávajte niečo o tom. Akú má kapacitu, komu bude toto zariadenie slúžiť a aké služby tam možno očakávať?

- Kapacita v Lemko zariadení je 110 bytov a ešte stále potrebujeme viac, lebo niektorí ľudia čakajú rok aj viac, aby sa sem dostali, a preto plánujeme ešte budovať ďalšie. A to aj vo Svätom Jáne. Tam máme licenciú na 32 pacientov, a to je dosť málo a tiež máme bezdomovcov, ktorí potrebujú pomoc a plánujeme otvárať ďalšie domy, aby sme mohli čerpať fondy, lebo ako viete, všetko je drahé a ceny sa dvíhajú.

- Staráte sa o ženy v tiesni, ale aj o bezdomovcov. Dovoľte mi povedať, že ste doslova na rukách priniesli skrehnutého bezdomovca do nemocnice Johns Hopkins, neskôr ste ho ubytovali vo svojom zariadení a tento prípad nie je ojedinelý.

- Máme tu ľudí, o ktorých sa o nich nikto nestará. Posiela nám ich z ulíc nielen polícia, ale posielajú nám ich aj z Bieleho domu. Jedna žena nemala prácu, lebo ju domáci vyhodil na ulicu. Najprv bola v dome pre bezdomovcov, keď jej nik nerozumel, držali ju za blázna, preto sa rozhodla, že pôjde do Bieleho domu, aby jej prezident Spojených štátov pomohol. Keď ju polícia na schodoch Bieleho domu zastavila a keď povedala slovo „Ukrajina, Ukrajina“, lebo to bola žena z Ukrajiny a pretože jej nerozumeli, telefonovali na Ukrajinskú rádiovú stanicu a tá sa rozhodla zavolať ukrajinskému kňazovi vo Washingtone, ktorý povedal, že oni takýto domov nemajú, ale aby zatelefonovali do Baltimore, že my máme takéto zariadenie. Keď volali z Bieleho domu, pomyslel som si, že to je nejaký žart. Rozhodli sa poslať ju taxikom k nám. Ubytovali sme ju a dali jej prácu. A takýchto prípadov máme veľa.

čize ja som urobil viac pre Slovákov, než pre Rusínov.

- Poznáte životné podmienky Rusínov v rôznych krajinách. Vedeli by ste porovnať pomery Rusínov na Slovensku a v iných stredoeurópskych krajinách, napr. v Poľsku, Maďarsku, Srbsku, Rumunsku a na Ukrajine?

- Na Slovensku je to lepšie než v iných krajinách, napr. v Juhoslávii. Rusíni sú veľmi malá skupina, v Poľsku ako viete, Rusínov Lemkov po vojne vyhnanili na nemecké zeme a niekde na Ukrajinu, čiže tam komunisti Rusínov zničili, na Slovensku majú voľnú ruku, môžu sa organizovať. Zlé je to, že sa tiež rozdvíjajú, že jedna skupina chce byť rusínska, druhá ukrajinská, je medzi nimi konkurenčný boj. Lepšie by bolo, keby Slováci všeobecne Rusínom pomáhali, aby si zachraňovali tú starú slovanskú kultúru, lebo Rusíni na Slovensku si zachovali najstaršiu slovanskú kultúru. Preto by malo byť v záujme Slovákov, aby nielen rusínsky dialekt a jazyk, ale aj jazyky, ktoré sa zachovali v dialektoch, napr. na východnom Slovensku alebo niekde na strednom Slovensku, alebo v okolí Nity, boli zachované v rámci našej národnej kultúry.

- Pomáhať ľuďom všetkých kategórií, bez ohľadu na vek, pohlavie, rasu, náboženstvo, či majetkové pomery, je vlastne pracovnou náplňou kňaza. Pre vás sa to však stalo poslaním. Ako sa človek dopracuje k takej úrovni filantropie?

- Dobrý kňaz musí byť ten, kto pomáha. Kristus nám dal také zákony, že sa máme starať o ľudí, on nás to učí a aj kňaz musí takto robiť. Ja si pamätám zo školy, keď nám komunisti hovorili, že v Moskve, keď mali dekabristi revolúciu, kňazi debatovali o tom, akú farbu rúcha majú mať a ľudia demonštrovali, lebo nemali prácu a nemali chlieb. Vtedy som si pomyslel, že kňaz sa musí o ľudí sta-

- Hovorí sa medzi krajanmi, že máte na biznis dobrý nos. Kedy sa u vás prejavili podnikateľské vlohy? Aký bol váš prvý podnikateľský počin?

- Nevie, prečo si ľudia myslia, že keď kňaz buduje takéto domy, že to je biznis, alebo keď buduje takéto sanatórium, alebo keď buduje nursing dom, alebo dom pre bezdomovcov, to nie je biznis. Ja si myslím opačne, že každý kňaz, každá osada, každá farnosť sa musí starať o ľudí. Kto o takom kňazovi hovorí ako o biznismenovi, nečítal bibliu, sväté písmo, aký má byť opravdivý kňaz a ako to má robiť.

- Dňa 22. augusta ste otvárali Slavistické centrum v USA a tiež výstavu slovenských autorov. Čo pripravujete v najbližšej dobe v Slavistickom centre?

- Túto ideu nám dala priateľka Natália, ktorá prišla z Gruzínska. Myslím si, že takýmto spôsobom budeme môcť nielen pomáhať, ale predstavíme tu aj našu kultúru. Lebo veľa Američanov nevie o našej kultúre a myslím, že to je jedna z ciest, ako dostať fondy na budovanie ďalších domovov.

- Máte ešte aj Stodolu, postupne ju rekonštruujete. Aký bol jej doterajší osud a na aké účely ju budete využívať?

- Stodola bola na to, aby sme učili našich ľudí, ale hlavne deti, národnej kultúre, aby sa učili našu hudbu a tance, kultúrne zvyky svojich predkov, ale aby sme zachovali aj časť slovenského umenia tu v Amerike. Takže teraz Stodolu rekonštruujeme a upravujeme, aby sme toto všetko zachovali.

- Ste veľmi zanepřádznený muž, okrem spomínaných humanitárnych a podnikateľských aktivít vykonávate aj svoje kňazské povolanie, teda duchovnú a pastoračnú činnosť. Ako to časovo stíhate? Pomáhajú vám aj dobrovoľníci z radov našich krajanov?

- Máme ľudí, ktorí nám pomáhajú, ale ich máme málo. Verím, že sa to v budúcnosti zmení k lepšiemu, ak budú vidieť rozdiely a aj spoznajú svoju kultúru a svoj cieľ v Amerike. Ide o to, aby sme zachovali čo najviac z jazyka a z kultúry. Práve teraz sa snažíme, aby sme zachovali jeden poľský kostol. Tento kostol biskup zatvoril a my sa snažíme urobiť z neho slovanské múzeum. Dúfam, že niektorí naši biskupi a kňazi nám pomôžu.

- Môžete naznačiť, aké sú vaše plány do budúcnosti?

- Moje najbližšie plány sú založiť už spomínané slovanské múzeum, vybudovať ho, to je jeden z najhlavnejších cieľov, a otvoriť Sokolňu tak, aby bola prístupná každý deň. Vybudovanie a otvorenie slovanského múzea by bolo významným pre kňaza ako ja. Chceme, aby sa to zanechalo mladej generácii, ktorá to veľmi potrebuje.

Zhovárал sa JÁN VLNKA

Kostol svätého Stanislava, ktorý chceli pred rokom zbúrať. otec Dornič usiluje, aby v ňom mohol zriadiť múzeum